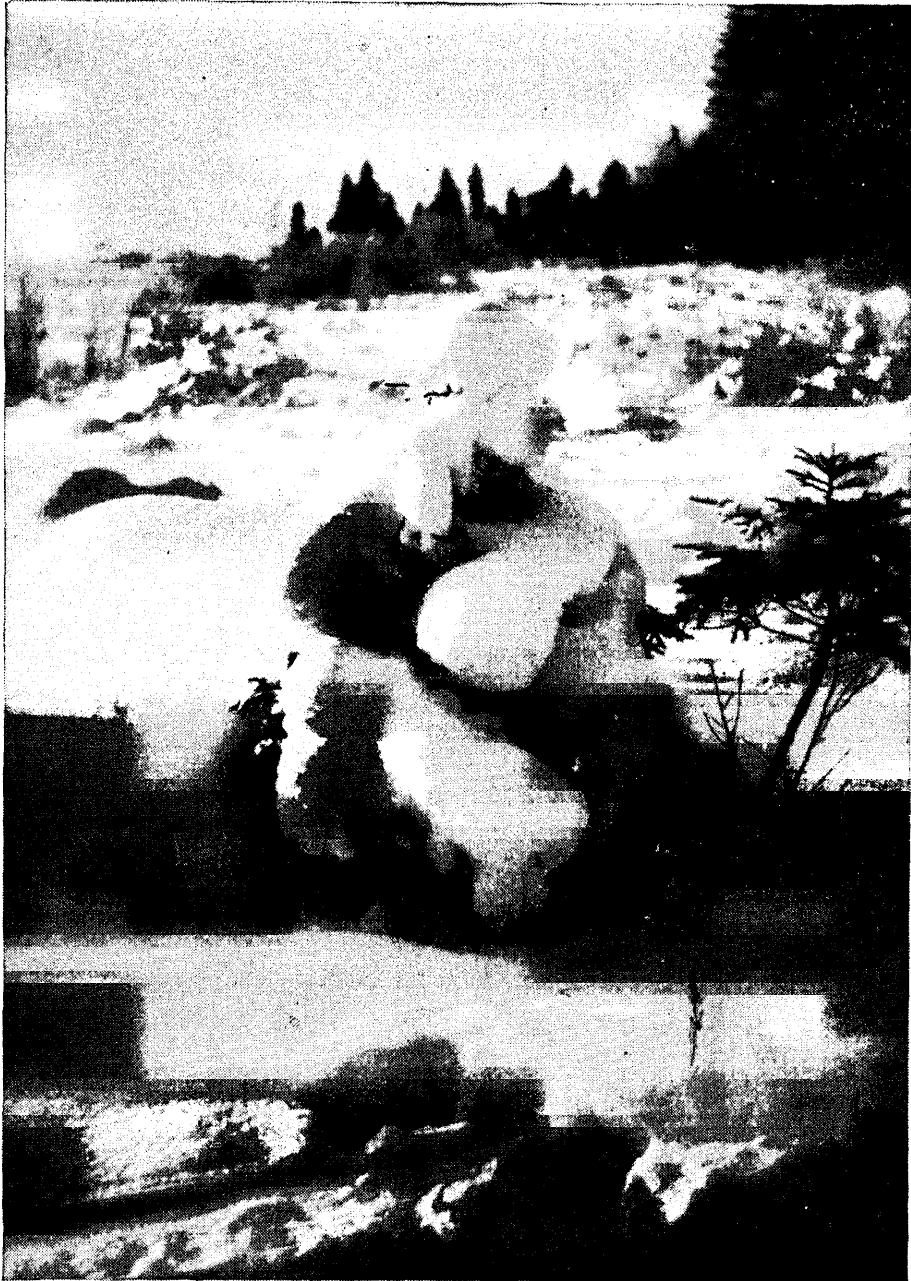

EESTI NOORUS

Nr. 1

1940

S I S U :

JOH. AAVIK — Aforisme rahvus-
küsimusest
MAIT METSANURK — Noored ja
nende ideaaalid
ULLO TOOMI — Viron veräjä
A. MEIKOP — Sellest, keda austati
A. M. — Kaks, keda tähistati
KALJU OJA — Erakordne ülesanne
JOOSEP NÕU — Mõttekilde maaelu
probleemest
ARE LEE — Teekond
HENDRIK ADAMSON — Sepapajas
MEINART JÜRNA — Punane palit

FRIEDA SELG — Jakob Vanase
elutöö ja surm
I. LAABAN — Henrik Visnapuu 50
I. PAULSON — Johannes Barbarus 50
O. R. — Külakoolmeistri päevikust
ALICE ZIMMERMANN — Kiri
Ameerikast
ARTUR URITAM — Meil aiaäärne
tänavas
ANDRE MAUROIS — Oskus lugeda
ELMO ELLOR — Tähelepanekuid
Lapist
KNUD RASMUSSEN — Nälg. Lume-
maa poeesiat
V. ROOPERE — Vandeadvokaat
Nikolai Teiss †
Kuusalu ÜENÜ 20-aastane
Teateid ÜENÜ osakondade elust
Kaanel — A. MEIKOPI foto:
Talvemaastik jaanuaris

PÕLLUPIDAJATE ÜHISPANK

Tallinn, Väike-Karja 7, telef. 455-68.
Osakond: Keila, Raekoja pl. 6, telef. 75.

AKTIVA

Arvete seis 31. detsembril 1939. a.

PASSIVA

Kassa ja hoiuarved	273.109.36
Väärtpaberid	71.294.52
Diskontvekslid	792.398.55
Konto-korrendid	88.525.58
Riiklikud laenud	7.120.75
Tähtajalised laenud	1.323.—
Korrespondendid	4.236.91
Garantiide deebitorid	9.887.—
Vallasvara	7.958.54
Kulud	44.764.41
Osakond	34.849.59
Muud aktivad	15.204.38

Kr. 1.350.672.59

Osakapitalid, tagavara- ja erikap.	167.334.—
Hoiusummad	1.006.352.28
Riiklikud laenud	8.261.79
Korrespondendid	207.49
Väljaantud garantiid	9.887.—
Tulud	95.006.17
Osakond	34.849.59
Muud passivad	28.774.27

Kr. 1.350.672.59

Pank võtab vastu hoiussummasid, makstes ajakohast protsenti, annab laene ja toime-
tab kõike muid pangaoperatsioone.

EESTI NOORUS

KUPSE NOORSOO VABAHARIDUSTO'O AJAKIRI

Nr. 1

TALLINNAS, 25. JAANUARIL 1940. A.

XII AASTAKÄIK

*Eesti Vabariigi peaminister
prof. Jüri Uluots
sai käesoleva kuu algul
50 aastat vanaks*

JOH. AAVIK
koolide peainspektor

Aforisme rahvusküsimusest

Praegusel ajal on riikidel ja rahvustel tendents kujuneda rahvusriikideks. Tahetakse, et igal rahvusel oleks riiklik iseseisvus, sest viimasel tingimusel võib rahvas oma rahvuslikku kultuuri ja omapära kõige edukamalt viljelda ja arendada. Teiseks tahetakse, et riigis oleks ainult üks rahvus ja üks keel, sest eri rahvuste olemasolu sa-

mas riigis tekitab hõõrumisi nende vahel ja kahjustab riiklikku ühtlust; väiksemad rahvused tunnevad end ähvardatuiks ja rõhutuiks enamusrahvuse poolt, kelle keel loomulikult on riigikeeleks. Väiksemaid rahvusi ähvardab überrahvustumine ja sulamine suuremasse. Ainult erandlikult võib samas riigis kaks või kolm rah-

vust üheõiguslikult koos elada (Sveits, Belgia), kuid sääligi tugevam rahvus hakkab pikapäale pääsema rohkem mõjule ja tema keel end teistele päale suruma.

*

Aga ka rahvusriigid on omavahel alatises võitluses ja võistluses. Suuremad tendeerivad üha enam eneste kätte kiskuma mõju ja võimu poliitilises, majanduslikus ja kultuurilises suhtes ning laienema ja kasvama territoriaalselt. Väiksemad jälle, kes on enam kaitseseisukorras, püüavad kõigiti kindlustada oma julgeolekut ja end teha majanduslikult ja kultuuriliselt ja, niipalju kui saavad ka sõjaliselt võimalikult tugevaks.

See võitlus eri rahvusriikide vahel, võitlus, mis ei toimu mitte ainult sõja kujul, vaid ka rahuajal, läheb maailmas järjest intensiivsemaks. Rahvas ja riik, kes selles võitluses ja võistluses end lõdvale laseb, nõrgeneb pea, jääb alla ja kaob, sest teised võimsamad tulvavad ta üle.

*

Eriti väikerahvad peaksid äärmiselt teadlikud olema sellest olukorrast ja säärase võitluse ning võistluse hädaohtudest neile ja seepärast veel mitmekordsest oma jõudu pingutama, et oma arvulist alakaalu võimalikult korvata oma kodanike suurema tubliduse, hariduse, intelligentsuse ja töövõimega.

*

Seepärast iga väikerahva liige ja väikerahva kodanik, seega ka iga eestlane peab oma maailmavaate tsentraalseks objektiks ja huviks tegema omaenese rahvuse hääkäekäigu ja selle parema tuleviku taotlemise. Kes oma maailmavaate kesk- ja raskuspunktiks ei tee oma eesti rahvust ja selle kultuurilist ja riiklikku arenemist ning tõusu, vaid mingi muu huvi (näiteks rahvusvahelise sotsiaalse olukorra ümberkujundamise, nagu seda taotleb sotsialism, marksism jne., või inimkonna, nagu sellega uhkustab internationalism või kosmopolitism), ei ole õiged rahvustlased, sest

neile on eesti rahvus mitte esma-, vaid alles teisväärne asi.

*

Mida kangem ja pinevam huvi evitakse oma rahvuse ja tema tõusu ning edu vastu ja mida enam kõik võetakse oma rahvuse seisukohalt, seda enam püütakse selle hääks töötada, seda rohkem võidelda kõiksugu pahede ja takistuste vastu, mis rahvust ühel või teisel viisil kahjustavad, olgu majanduslikult, tervislikult, kõlbeliselt, hariduslikult, poliitiliselt. Kuna kõik, mida üksikinimene korralikult ja hästi teeb oma erialal ja kutselises tegevuses — riigimehena, töölisena, ametnikuna, teadlasena, kultuurtegelasena, töösturina, ärimehena, arstina, õpetajana, käsitöölisena — ja isegi see, kui korralikult käitub ta oma eraelus, läheb ta rahvuse kasuks, siis peaks õige rahvuslane, kes tõsiselt oma rahvusest on huvitatud, seda paremini ja kohusetruumalt püüdma täita oma ülesandeid ja kohaldama selle järele oma eluviisi.

Õigel rahvuslusel on seega suur kõlbeline mõju, mis paneb inimest pingutama oma parimaid võimeid ja püüdma saavutada kõrgeimaid tulemusi.

*

Ühekülgsest sotsiaalne maailmavaade (sotsialism, marksism jne.) lõhub ja killustab ühiskonda ja elanikkonda samas riigis, õhutades inimeste vahel vaenu ja antagonismi, rahvuslik maailmavaade aga seob ja lepkitab, sest rahvuslasele on tähtis iga üksiku ühiskonnaklassi hüvang; kõik nad on nagu ühe ühise organismi tarvilised liikmed. Iga liikme vigastus ja haigus oleks kahjuks ja nõrgestuseks kogu organismile.

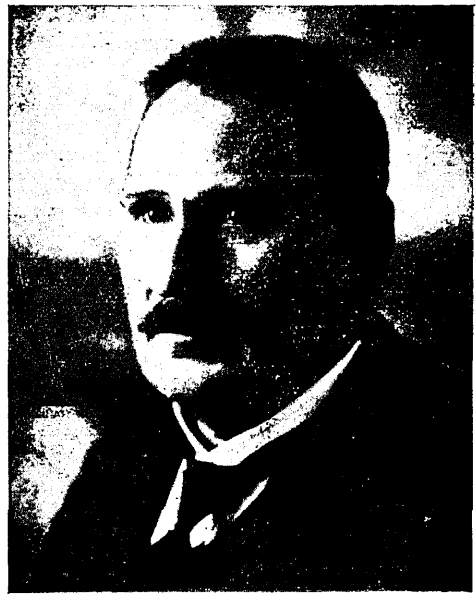
*

Seepärast kui me tõsiselt ja teadlikult tahame Eesti rahva ja riigi edu, siis olgem rahvuslased, olgem sügavalt ja pinevalt rahvuslased! Väikerahva liikmeil ei või rahvustunne olla kunagi küllalt intensiivne, elav ja sügav. Kasutagem kõiki võimalusi ja kogu oma jõudu selleks, et teha oma rahvuskultuur tihedamaks, kõrgemaks ja väärtuslikumaks!

Noored ja nende ideaalid

Noortel on ideaalid. See on noorte õigus ja eesõigus omada ideaale. Noorur, kellel pole indu saada kellekski, on kui öö, mis tähtedeta. Need ideaalid on sagedasti üsna maised, tõukejõud nende sooritamiseks veel maisemad. Aga see on juba inimkonna arengus nõnda: suuri tegusid, sangartegusid on korda saadetud üsna maiste tungide tõukel. Suur prantsuse kirjanik Anatole France jutustab huumoriga, kuidas ta noorena kutset valis, oma tulevase tegevuse ideaali püstitas. Sõber andis talle nõu õigusteadust õppida ja advokaadiks hakata. Tulevane kirjanik leidis, et see oleks üsna, tore olla advokaat. Esimese kõne peaks ta kohtus noore daami kaitseks, võidaks protsessi ja daami südame. Aga siis tuli tal meelde, et ta vähimatki kõneandi ei oma ja jättis selle kutse. Siis tuli tal meelde sõjameheks hakata: ta oleks tore ja melankoolne ohvitser. Sõda läheks lahti ja ta valmistuks sinna minekuks kui Leonidas oma 300 spartalasega. Oma meeste eesotsas kihutab ta teed mööda, üle kaljude, läbi metsade ja jõgede. Järsku põrkab ta vaenlasega kokku. Ta võitleb ilma vaenuta, võtab vange, aga kohtleb neid hästi. Teisel kokkupõrkel, mis on juba üsna hirmus, jääb ta jälle võitjaks ja saab aumärgi. Ta asetatakse kuhugi lossi, kus ka väga ilus krahvinna elab. Selle mees on kindral, aga toores ja mitte prouale armas. Tema, France hakkab prouat armastama ja proua teda.

Varsti löi tulevane kirjanik sõjamehegi kutse juures kahtlema. Inseneri töö ja tegevus näis talle korraks rohkem meeldivat. Ta ehitaks teid, sildu, masinaid ja teeniks palju raha. Odeoni teatris oli ta niisugust noort inseneri näinud, kes ballil kotiljoni juhatab, noorte neidude südameid võidab ja toredasti abiellub... Aga sellegi hiilgava karjääri unistused ta jättis.

JURI JAAKSON

ÜENÜ Kesknõukogu kauaaegne liige ja finants-toimkonna esimees pühitses jaanuari keskel 70. sünnipäeva.

Veel teise kutse kõrval meelitas teda korraks ka ärimehe tegevus. Ta oli ühes vanas inglise romaanis leidnud toreda kaupmehe tüübi, saleda, hästi rõivais, kirstud täis aardeid. Ka teatris ning tegelikus elus oli ta näinud peeneid, hästi rõivastatud rikkaid ärimehi. Nii siis, ta otsustas kaupmeheks hakata. Puudus ainult raha. Tuli loobuda ka sellest unistusest.

Anatole France heidab nalja oma noorpõlve unistustest ja ideaalidest kutse valikul, elu ülesande otsimisel. Aga selles on ka omajagu tõtt. Eks mõtle iga noor inimene, kuhu oma jõud rakendada, missugust teed valida, kelleks kord saada. Kellel on õigus naerda, kui seatakse seejuures isegi kättesaamatuid ideaale, mis mõnegi juures ületavad võimed! Ainult see, kes suurt taotleb, saavutab suuremat.

Siiski, ideaalide püstitamisel, eesmärkide seadmisel tuleb arvestada oma andeid, oma kalduvusi, kõiki oma võimeid. See oli ühel pidulikul noorte aktusel, kui keegi koolimees sõna võttis ja noori julgustades hüüdis: „Iga-

üks teist võib riigivanemaks saada, kes aga tahab ja püüab.“ Ma oleksin korralt vahele hüüdnud, aga pidulik moment ei lubanud seda. Kujutlege enesele kohutavat pilti: need kakssada noort, kes seal viibisid, oleksid enesele ideaaliks seadnud saada kord riigivanemaks (nüüd presidendiks)! Mõnel neist oli muusika-anne, temast võiks saada organist ja kuulus helilooja. Aga ta oleks läinud juurat õppima ja trüginud iga hinna eest poliitilise karjääri poole. Teisest võinuks saada maalija, kolmandast agronom, neljandast aednik, viiendast insener, kuuendast arst — aga nad oleksid püüdnud aiva riigijuhhi toolile, uskudes, et püüdmise ja tahtmisega sinna saab. Keda ei meelitaks nii kõrge koht!

Õnneks on aga lugu tavaliselt nii, et igaiüks, kelle tahe ei ole võõra suggestiooni all, keda ei veetle välised asjaolud, mõne kutse väline hiilgus ja toredus, et see seab enesele ideaali oma annete ja võimete kohaselt, oma kutsumusele (Beruf) vastavalt. Kellel muusika-anne, see kipub aegsasti mõnel mänguriistal oma elamusi avaldama, see unistab loomulikult muusikamehe karjäärist ja kutsest. Muidugi võivad siin „head ja elutargad“ sõbrad tulla seletustega: muusikaga pole suuremat teenida, võib nälgagi jääda; parem juba juurat studeerida, panga või aktsia-ühisuse direktori kohale trügida. Ja sarnased soovitusel võivad mõnegi noore inimese hoopis väärtetele viia.

Mu kadunud õde jutustas Tartust järgmise loo:

Kõrvalises uulitsas elas vaene tööline perekond, mitme lapsega. Üks neist, väike kuue-aastane pois, jooksis igakord välja, kui kuulis voorimehe troskat (tookord veel raudrehvidega) kivist sillutist mööda lähenemas. Ta silmitses teravalt voorimeest, hobust ning sõidukit ja vahtis neid, kuni nad silmist kadusid. Kaheksa-aastaselt teadis ta juba troska numbri, kui nägi

emalt hobust ja voorimeest lähenevas. Kümne-aastaselt teadis ta juba iga möödasõitva voorimehe nime ja sõiduki numbri. Kaheteistkümne-aastaselt tegi ta mõne tuttava voorimehe asemel, lubamata kombel esimesi sõite. Neljateistkümne-aastaselt naeratas talle suur õnn: ta sai palgaliseks voorimehe poisiks. Kahekümne-aastaselt oli tal oma hobune ja troska, kahekümneviie-aastaselt kahehobuse voorimehevärk.

Nii teeb inimene karjääri, kui ta oma kutsumust kuulda võtab, seda ei põlga.

Muidugi võidakse selle üle muiata: niisugused väikesed ideaalid! Aga ometi ütleb meile tegelik elu igal sammul: tubli käsitööline ja üldse n. n. lihttööline on ühiskonnale palju enam väärt ja kaaskodanikele armsam kui vusser, isehakanud poliitikamees või käperdis intelligentsel tööalal, arst, advokaat, insener või pastor.

Saa selleks, mis sa oled! ütleb keegi filosoof. See tähendab: saa selleks, milleks sul on tõelised eeldused, kalduvused, võimed.

Missugune rõõm on vaadata teatris näitlejat, kes on tõesti omas osas, olgu see osa suur või väike! Keegi suure nimega teatritegelane on öelnud: ei ole väikesi osi, on väikesed näitlejad. Seda ütelist võiks laiendada kõigile inimese tegevuse aladele: ei ole suuri ja väikesi kutseid, on vaid suuri ja väikesi inimesi neis kutsetes.

Taas on teatri ala kohta öeldud: mis poolest erineb esimeste osade mängija oma „väiksemaist vendadest“? Sagedasti ainult palga kõrguse poolest.

Nüüd võiksime eelpool mainitud pedagoogi vahvat ütelist järgmiselt parandada ja täiendada: igaiühel võib riigivanem (president) saada, kellel selleks tõelisi eeldusi.

Püstitagu iga noor enesele ideaal, seadku enesele eesmärgiks: saavutada suuremat selles, milleks temal tõeline kutsumus, tõelised eeldused.

Viron veräjä

(Eesti värav)

Eesti-Ingeri rahvatants laulu saatel. ♪ Laulis VALPURI VOHTA

Parajalt

Fine

Osavõtjaid: vaba arv.

Sammud: 1) tavaline ^(4/8) vahetussamm mis sooritatakse järgmiselt kohapeal:

takti I kaheksandikul tõstetakse vasak jalg otse natuke üles ja asetatakse jälle maha. II kaheksandikul tõstetakse parem jalg ja asetatakse jälle maha. III kaheksandikul tõstetakse jälle vasak jalg ja asetatakse maha. IV kaheksandikul tehakse vasakul jalal kerge vedrutus alla-üles, samaaegselt paremaga tehakse väikse luiskviske ette (tõugates jalga natuke ette ja kohe tuues jälle vasaku kõrvale). Poisid sooritavad terve vahetussammu väga tagasihoidlikult, võiks öelda peaaegu puiselt, neid aga natuke elavamalt, tehakse luiskemomendil (takti IV kaheksandikul) kerge pöörde ja väikse kallutuse luiskejala suunas.

Järgmine takt algab parema jalaga.

2) tavaline jooksusamm.

Lähteasend: tantsijad moodustavad ühendatud kätega sõõri, olles nägudega ringi keskmepoole. Üks tantsijaist on esitantsija, temast vasakul olev tantsija on B osa viimane tantsija ja paremal olev on D osa viimane tantsija.

A. Alates vasaku jalaga, sõõr liigub vahetussammega päripäeva.

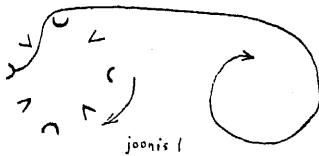
B. Esitantsija vabastab oma vasaku käe.

Viimane tantsija jääb kohale ja moodustab oma vasakul küljel oleva kaaslasega värava — tõstes ühendatud käed üles. Esitantsija algab liikumist jooksusammuga ja läbistades värava, veab enda järeltuleva rongi senisest asukohast natuke eemale uuesti päripäeva sõõriks (joon. 1). Kui esitantsija alustab jooksmist siis liigub sõõr vahetussammuga senikaua külgsuunas (sõõris päripäeva) kuni jooksu järg jõuab iga üksiku kätte. Tehes siis pöörde vastavalt jooksu suunale alustatakse liikumist jooksusammuga. Viimane tantsija teeb senikaua kohal vahetussamme, kuni terve rong on läbistanud värava, tehakse siis tagurpidi (selg ees) pöörde enne kui alustab jooksmist.

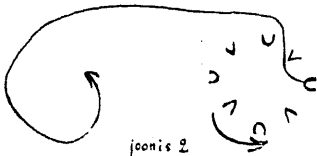
Olles teisele kohale moodustanud sõõri, ühendavad esi- ja B osa viimane tantsija oma vabad käed, mispeale sõõr lõpetab päripäeva suunas liikumise.

C. Sõõr liigub vastupäeva.

D. Esitantsija vabastab oma parema käe. Viimane tantsija jääb kohapeale ja moodustab endast paremal oleva tantsijaga värava (vaata pilt). Läbistades värava, veab esitantsija rongi endisesse asukohta (joonis 2) ja moodustab seal vastupäeva lii-

joonis 1

joonis 2

Viron veräjät demonstreerib ingeri rühm pr. Valpuri Vohta juhtimisel.

SEILLEST, KEDA AUSTATI

Eesti rahva kultuuriline areng on viimastel aastatel liikunud väga kiiretes tõusuetappides. Rahvas, keda valitsev ülimusklass veel paar tublit inim-põlve tagasi nimetas minevikuta ja kultuurita maarahvaks, kelle liikmeid loomana müüdi ja vahetati, kelle keelt halvustati, kelle püüdlusi, kombeid ja loomingut naeruvääristati, see siis peagu kirjaoskamatu rahvas on nüüd jõudnud kõrgele euroopalikule kultuur-tasemele.

Pole imestada, et selles tõusuhoos sidemed minevikuga sageli liiga järsult katkesid ja et paljulegi, mis meie esivanematele olnud väärtuslik, hakati suhtuma ükskõikselt. Meie rahvaloominguski nähti vaid muuseumieset ja alles viimastel aastatel on meie käsitöös, ehituslaadis, rahvariides, rahvamustrites, rahvatantsus ja rahvalaulus

hakatud märkama ilutagavarasid, mis tänapäevalgi pakuvad rahuldust ja meelelahutust. Sellelt aluselt on võrsunud ka meie omakultuuripüüdlused ja rahvakunstide taaselustamise algatused.

Hääks sillaks ja silmaks meie rahva sellesse minevikujärku on need üksikud kultuurpioneerid, kes suutnud elada kaasa paari inim-põlve kultuuripüüdlusi. Üks tüsedamaid selliseid kujusid on 80 aastaise jõudnud A. Läte.

Rõngus, A. Lätte sünni- ja kasvukihelkonnas, olid rahvaomased traditsioonid juba kadumas. Rahvamuusika asemele oli astunud juba kunstimuusika. Kohalike rahvapillimeestena mäletab A. Läte häid viulimehi Tiitsu Jürit ja Kerese Peetrit, kes tema kasvukohas, Pikasilla kõrtsis kui ka ümbruskonna pidudel käinud mängimas.

kuva sõõri. Kui esi- ja viimane tantsija on ühendanud käed, lõpetatakse ka tants.

Märkimata on jäänud veel siinkirjeldatud osade kestvus, kuid see on tingitud sellest, et

Lõbus ingeri kolmik.

ingeri rühm ise esitas neid igakordsel kordamisel erikestvusega, s.t. vahest kulus A või C osa sooritamiseks rohkem aega, vahest vähem, üldiselt aga lõpetati tants laulu lõppemisel, olles selle aja jooksul toime tulnud A, B, C ja D osa täitmisega.

Võttes arvesse, et laulu teksti on 12 rida ja igale reale on viisi 4 takti, võiks soovitada tantsu ettekandmiseks järgmist moodust: A osa 8 takti, B — 16 takti, C — 8 takti ja D — 16 takti.

Tantsu esitas 8 paariline ingeri rahvatantsu rühm V. Valpuri juhtimisel juulikuus 1939. a. Ingeris Kallivere külas.

Nii tantsu kui laulu on V. V. õppinud lapsepõlves oma emalt.

VIRON VERÄJÄ

Tehkä lahti lauta porti — lauta porti
 Avatka Viron veräjä — joi veräjä
 Inkeristä vierad tullod — vierad tullod
 Viron vettä katsoma va — katsoma va
 Kui Virossa veed va juoksod — veed va juoksod
 Liiva pohjad lippa ellod — lippa ellod
 Somer pohjad souta ellod — souta ellod
 Kulta kallad kuppa ellod — kuppa ellod
 Meien veed va vennäst juoksod — vennäst juoksod

Saksan maalle saattellemme — saattellemme
 Siell hiiö ühtiid Suomen kanssa — Suomen kanssa

Suomen suuressa lahessa — suuressa lahessa.

Laulis Valpuri Vohta 52 a. vana
 Narva vald; Kallivere kl. Silla tl. VII 1939.

Rõngus, kui kõrgema kultuuriga kes- kuses, oli torupill juba taandumas ja kihelkonna kooli juures töötas sümfoo- niline viiulite kvartett.

Lätte kodu oli musikaalne. Ta ema, kohaliku koolijuhataja Saksi tütreid — kelle kirikukoor ümbruskonnas oli suures kuulsuses — oli suure laulu- huviga ja ilusa sopraniga, millele õed Minna ja Emilie altisid kaasa veereta- des, koos moodustasid ümbruskonnas imeteldud tertseti.

Oma esimesed muusikalised suurmul- jed on Läte saanud esimeselt eesti laulupeolt, kuhu ta sõitnud 1869. aastal koos vanematega 9-aastase poisike- sena. Laulupeokäigust on tal muljed udused, kuid selgesti figureerib mälus näiteks kohtamine Toomeorus sugulas- tega, kes imetledes temalt küsinud, mida poiss niisuuks kompsus kannab. Kompsus aga olnud isa poolt temale Tartu sõidu puhul ostetud harmoo- nika.

Oma rahvuslikult tuntumad laulud: „Kuldrannake“ A. Reinwaldti ja „Kus Põhjalahe kohiseb“ M. Lipu sõnadele on A. Läte loonud oma Puhja ajastul 1879—83. aastal. Samal ajal on ta loo- nud ka „Puhja polka“ orkestrile (A. Lätte sõnades: pillikoorile!) ning kantaadi „Aasta viimane õhtu“ koorile ja orkestrile. Mõlemad viimased käsikir- jad on aga hiljem kaotsi läinud. Mõle- mad need laulud on aga rahva keskel kiiresti levinud ja nii rahvaomaseks saanud, et neid hiljem rahvalaulude pähe temale ja Eesti Rahvaluule Arhii- vile saadetud.

Tolleaegset laulude levikut ja neela- mist seletab hallipäine helilooja poliitilise olukorraga.

Rahvas ootas. Laul äratas lootusi ja sellega tulebki seletada, et tolleaegne

laul ka sõnaliselt enam mõjus. Ka tekstist loeti ja leiti midagi. Sellega tuleb seletada ka G. Wulffi laulu: Õrn ööpik, kuhu tõttad sa? suurt levi- kut, mille ta kolme nädalase mõtlemise järele lõi ühe allegoorse vene laulu ees- kujul. Võidi midagi öelda ainult kaud- selt ja möödaminevalt. Ning lauluhar- jutused ja laulupeod andsid hää võima- luse kokkutulekuiks. A. Läte laulu: Vaatke, kuidas hommik koidab! võlu pole siis ka peitunud mitte ainult heli- des, vaid ka sõnades.

Iseseisev Eesti oli muidugi kauge utoopia, kuid ükski raskus polnud võit- matu, et vähemalt laulugi kaudu leida tunnustust eesti asjale. Ja vanameis- ter jutustab, kuidas veneaegse Tartu seminar eesti õpilased salaja väga ras- ketest karistusähvardustest hoolimata roninud salaja üle müüride ja plan- kude, et pääseda tema orkestri ja Miina Härma „Kalevala“ kooli harjutu- sile. Ja võib olla on vanameistril õigus, et Zimse Valga ning veneaegne Tartu seminar olidki rahva suuremaid laul- ma panejaid. Ning laulmiseks ja muu- sika tegemiseks kasutati kõiki võima- likke juhuseid, olgu siis esimesi põllu- majanduslikke näitusi, perekondlikke pidustusi ja kas või Veske matuseid, kuhu kogunes jällegi tuhandeid... Laul oli see, mis sõnuta süttas...

Oi, vanameistril oleks jutustada pal- jugi. Ent juubeliväsimused annavad tunda ja kell nihkub lähemale ärasõi- duks kodulinna Tartusse. Ta palub vaid oma südamlikumad tervitused anda edasi noorsoolastele ja „Eesti Nooruse“ lugejatele. Üldse on tal täna- päeva noorusele palju kiitvaid sõnu.

Usun, et ÜENU noored ja „Eesti Nooruse“ lugejad sama siirad ja soo- jad soovid ja õnnitlused jätavad süti- tava eesti laulu vanameistrile.

Üle Väike-Emajõe viiv Pikasilla puusild, mille lähedal asus Pikasilla kõrts, kus sündis Aleksander Läte 1860. aastal. Praegu pole puusilda enam.

Foto A. Meikop

Kaks, keda tähistati

III gale organisatsioonile, eriti aga noorsoo-organisatsioonile, on suureks õnneks omada autoriteetseid juhte, kes suudavad hingestada kogu organisatsiooni. ÜENÜ Tallinna osakonnal on niisugune juht noorsoolase dr. phil. Vold. Johansonini näol, kes tuli osakonna esimehe kohale kuue aasta eest. Vähe neid, kes oma igapäevaste suurte majandusülesannete kõrval leiavad võimalusi aegaviitvaks noorsootööks. Vähe neid, kel on annet sügavale nägemiseks, ette aimamiseks, noorte hingeelu mõistmiseks.

Oma noorsootöö kaugeleaimava programmi andis V. Johanson artiklis: „Noored tuleviku kandjana“, mis ilmus „Eesti Nooruses“ nr. 10 ja 11 1935. a. Selles näeb autor tänapäeva noorsoo kasvatusliku raskuspunkti langemist väljaspoole kooli, näeb meie senise kasvatuses puudusi ja teid selle arendamiseks. Õige suund probleemi lahenduseks on noorte senisest suurem omaalgatuslik tegevus vastava riikliku toetusega. Ka haridusideaalid peavad olema selgemad:

— Meie haridusideaal peab olema töö- ja oskuseaal.

— Haridus kultiveeritud rahvastundeta on vaid leivateenimise abinõu.

Vähem huvitav ei ole V. Johansonini kultuurimõisteid analüüsiv artikkel: „Mõtiskelu“, mis ÜENÜ Tallinna osakonna 20. aastapäeva puhul ilmus „Eesti Nooruses“ nr. 4 1939. a.

Selle suure kultuuri ja teadusliku eruditsiooni ning ühiskondlikult apoliitilise majandusmehe tulekuga algas ÜENÜ Tallinna osakonnale uus tõusuaeg. Kogu osakonna töö on muutunud kindlaimeliseks, distsipliiniküllaseks. Majanduslikult on senised vekslivõlad kadunud ning osakond teostab raudse järjekindlusega reaalselt 15000 kroonisse ulatuvat eelarvet. Osakond on saanud kindlad ruumid ja töökojad, kuigi maja õnnistamisel lausunud soov — jäägu need ruumid tööle varsti kitsaks — juba mitmekordselt on täitunud. Seesmiselt on ÜENÜ Tallinna osakond arenenud tõeliselt ÜENÜ esindusosakonnaks, kes noori kirjanduse, koorilaulu, rahvatantsu, spordi jt. aladel rakendab arendavalt, mõjudes sealjuures tõsiselt ka Eesti kultuuri rikastavalt, nagu seda nõuab ÜENÜ põhikirj. Ulatuseltki paisub osakonna tegevus alatasa ning lisaks senisele 1000 liikmele on osakond praegu äärelinnus haaramas tuhandeid noori.

Olgu siinkohal hinnatud töömehele, kes tähtlasi on ka ÜENÜ Harjumaa Keskkorralduse esimees, tema tähtpäeval kõikide üenülaste tunnustus ja südamlük tervitus.

Millal just noorsoolane Ago Jõger — kel neil päevil ka täitus 40 aastat — sattus ÜENÜsse, selle kohta on allakirjutanu mälestused pisut udused. Kuid oma suurte kunsti ja kirjanduslike huvidega ja pakitseva noorsoolase hingega on ta vist küll juba ÜENÜ algusest päälle sütitamas tuld noorsoolaste südameisse ja suunamas tuult noorsooliikumise purjedesse. Igal juhul on tal unustamatuid teeneid kõikide ÜENÜ ajakirjade ja väljaannete toimetulemisel, kus ta on olnud tegevtoimetajaks (Ellu, Urikivi, Jõulu Almanak, Kümme aastat noorpõlve) kui ka tegevaks ning vastutavaks toimetajaks (Urituli, Eesti Noorus) ning milliseid ta oma kõrge kunstilise ja poeetilise inspiratsiooniga — hoolimata tookordseist tühjadest kassadest — hoidnud väga kõrgel kunstilisel tasemel¹. Hoolimata aeganõudvast teotsemisest ajakirjade toimetamisel on Ago Jõgeril jätkunud energiat ka Tallinna osakonna kirjandusharu ja rahvatantsurühma tegevusele. Viimase liikmena on tal palju tutvusi ka naabrimaadel Rootsis, Taanis, Soomes... Ning aega on tal jätkunud ka Keskjuhatusel, kuhu ta väikesi vahe-aegu arvestamata kuulunud pidevalt ja 1924/25, 28/29 aastatel isegi esimehena. Sama sagedasti on ta kuulunud ka ÜENÜTO juhatusse. Noorsoolased üle riigi aga tunnevad teda kindlasti Esinduskogu hiilgava sõnavõtjana.

Ent enne kõike tunneme noorsoolast Ago Jõgerit poeedina, kelle dünaamilist liikumist ja hingelist soojust tulvil luule tuleb südamest ja tungib südamesse...

Temalegi meie kõikide tunnustus ja tervitus 41. aastasse astumisel. A. M.

¹ Eriti on noorsoolane Jõger hiilgand ajakirja muidu kuivade tehniliste osade (kirjavastused, õiendused, trükivead, kroonika, õnnetused ja kuritööd) toimetajana, kus ta oma tabava huumori ja satiiriga need tavaliselt kuivad koorukesed muutnud nauditavateks lugemispaladeks. Ka kriitikas on tal alati käepärast särtsukat satiiri. Nii lõpetab ta Hiir-Schütz-Jürna koguteose „Sang“ arvustuse „Urikivis“ nr. 2 1925. a. järgmiselt: „Saada kõikidest parematest raamatukauplustest kuuni viimsepäeva õhtuni, sest koid prahti ei söö!“

Erakordne ülesanne

Eesti rahvas ja riik on algamas uut ja, võime ütelda — rõõmsamat ajajärku.

Mõned ehk mõtlevad, et see on iroonia, mida ma praegu väljendasin. See ei olnud aga mingi iroonia. — Välistest nähtustest ei tarvitse olla heidutatud. On õige, et aeg ja sündmused kogu maailmas näitavad vastupidist: kõikjal kõnelevad ju relvad.

Kuid relvad üksi ei määra ajaloo käiku. Peame olema üle usust jõusse ja välisesse võimusse. Meie vankumatu usk inimesse ja tema vaimseisse võimeisse, tema intellekti seab meid teiste väljavaadete ette ja näitab meile rõõmsamat pilti ning viljakamat arengut.

Aeg toob uut igale rahvale. Meil see uus hakkab nagu tasahilju juba mõningaid märke avaldama. Meie elu hakkab avarduma. Näib, et oleme selja taha jätmas üleminekuajajärku ja suundumas tõeliselt vabade tuulte poole.

Vabadus seab meile aga kohustusi. On viimane aeg asuda meie tervikulise rahvuskultuuri loomisele.

Enne aga, kui asume selle küsimuse juure, peame selgitama rahvusküsimust üldiselt. Rahvuslik maailmavaade on leidnud paljugi sarjamist, ka uues sugupõlves. Seepärast tuleb enne õigustada rahvuslikku ellusuhtumist ja rahvuslikultuuri.

Selge pilguga maailma korrastust vaadeldes peame esmalt nentima rahvuse olemasolu. Seda tuleb isegi utopistidel arvestada.

Milles avaldub rahvus? — Siin tuleb meile tähtsa teadusena appi arheoloogia. Nimelt suudab uudne asustusarheoloogia üha suurema täpsusega eritella rahvuslikke moodustusi, sest on ilmnenud, et teatava ühtsa leidudeala sisenine suletus on etniliselt fundeeritud (põhjendatud) (Ilmar Tõnisson „Rahvuse olu ja rahvuslus“).

Nii ei ole rahvus mingi illusioon, vaid ajaliselt kaugeleulatav moodustus.

Muide, rahvusküsimuse alal on meil tähelepanavat tööd teinud Ilmar Tõnisson. Tema uurimusi kasutangi peamiselt. I. Tõnisson ütlebki: „Rahvus avaldub niisuguse prevaleeriva (ülekaalul oleva) kultuurvormi arengut kaasategeva inimkoguna, kes selleks võimeline on ühtlaste eelduste tõttu.“

Ei mingit rahvuse tunnuste loetelu. Ei rassi, keele, ajaloo ega muu nime tamist. Need ei ole ilmtingimata olulised.

Sellest nähtub, et rahvus ja kultuur on teineteisega täiesti seotud. Nähtub ka, et kogu inimkonna areng peab teostuma rahvuse ja rahvuskultuuri kaudu: „...iga kultuuriala arendatagu rahvusliku omapära kaudu ligidaseks inimeste loomulikkudele kalduvustele ja võimetele.“

Ei saa eitada üldinimlikku kultuuri. Kuid me pole veel selle ajajärguni välja jõudnud. Oleme praegu natsionaalses evolutsiooni- (arengu) järgus ja pole veel jõudnud üldinimlikku kultuurijärku. Selles mõttes loeb Ilmar Tõnisson kultuuri kõrvalekaldumise rahvusest ebaloomulikuks nähtuseks. Meie oleme rahvuslikku ajajärku õieti alles siis jõudnud: „Seni ainult asikultuuri aladel, nimelt puht-tehnikas näib olevat lõplikult võidetud supranatsionaalne (üldinimlik) tase, kuna seal juba evidentselt (ilmselt) suudetakse tõestada (Taylor!) lahenduse ainuotstarbekohasust. Suurel osal aladel oleme alles hiljuti teadlikult jõudnud rahvuslikku järku, kuna puhta mõistuse vallas alles algame teekonda: igitabes ei ole intellektuaalsel alal rahvuslik omapära kuigi võrra välja kujunenud.“

Nii näeme juba ette uut arenguastet. Teeme selle saavutamiseks ka tööd: rahvuse ja rahvusliku kultuuri kaudu; „...rahvus mitte ainult ei põhjene kultuuril, vaid... ka kultuur vajab igal alal rahvust kui paratamatut arengastet.“

Selgitanud rahvuse ja kultuuri lahutamatu pöördume eesti rahvuse juure ja vaatleme tema ülesandeid, pidades meeles selle kirjutuse algul ülesseatud nõuet, et „on aeg asuda meie tervikulise rahvuskultuuri loomisele.“

Eks me ole ju kogu aeg loonud eesti rahvuskultuuri? Eks me ole ju kogu aeg arendanud oma kunste ja teadusi, poliitikat? — Selle kohta ütleb tabavalt R. Indreko („Akadeemia“ 1938 nr. 2 — „Omakultuurist ja selle arendamisest“): „Seni kogume ikka rahva omalaadset kultuuripärandust ega ole suutnud saada ülevaadet, missugune see oleks tervikulisena, et siis nende põhimõtete ja juhiste järgi luua oma teadust, kunsti, kirjandust, tehnikat jne.“

„Järelikult — meil on vaja tõelist ja kõikehaaravat eesti rahvuskultuuri programmi. Ainult siis võime püsida ja edasi areneda; vastasel korral aga ootab meid rahvuse kadu. Kui me ka edaspidi täidame ainult oma päkapiklikke päevaülesandeid ja teostame „olupoliitikat“, siis ei loo me kunagi iseseisvat kultuuri. Ükski rahvas, kel pole selget sihti ja kindlat programmi, ei loo seda. Aga iseseisva kultuurita rahvus ei olegi rahvus. Me oleme taotelnud igasuguseid „orientatsioone“, oleme võtnud vastu igasuguseid võõrkultuuride pisi-osi — valmissaadustena — unustades, et need on ainult toorained — toorained meie iseseisvale rahvuslikule kultuurile. „Oleme kerge käega heitnud omakultuuri ja otsemalt laenanud võõrkultuuri. Ilma mõtlemata ehitatakse võõraste poolt väljamõeldud plaanide järgi uusi hooneid ega ole tahetudki ise vaeva näha, et uues ülesehitavas töös ka oma vana kodunenud joont alal hoida“ (R. Indreko).

Meie lastele õpetatakse juba väikelapse-eas mitut võõrkeelt ja kahjustatakse seega laste emakeele, kui rahvusliku kultuuri vahendi ning aluse, õiget instinkti ja arenenud keeletundmise kujunemist. Me näeme sageli ränka vaeva selleks, et tutvuneda võõraste teadustega, kuid samal ajal tunneme vähe oma rahvusliku teaduse saavutusi. Ilmar Tõnisson väidab: „Rahvuslus ei ole... midagi muud kui

teadlikkus oma rahvusest. Selles teadlikkuses peab aga sisalduma aktiivteet, mida rahvuslane pühendab oma rahvuse ja selle vajaduste edendamiseks.“ Ja lisab: „Just praeguses olustikus (kirjut. 1934. K. O.) on meie noorele rahvusele kiireks kohustuseks endas „teadlikuks saada ning teostada oma omapära.“ Me oleme selleks otse rangeimalt sunnitud: „Meid ähvardab tõsiselt rahvuse kaotamine, kui me juba ligemas tulevikus ei suuda oma kultuuris omapäraseid jooni rõhutada.“

Kuidas seda tööd teha?

„Peame suutma pärast rahvapsühholoogia resultaate kokkuvõtmist välja jõuda rahvusliku kultuurifilosoofiani, mis oleks aluseks ja teeks kogu meie rahvuslikule arengule, mis saaks oma-eks — paraku lihtsustatud kujul — laiadele hulkadele ja mida ialgi ei kaotaks silmist meie rahvusriigi juhid“.

Niisiis:

I Rahvapsühholoogia täielik, põhjalik uurimine ja selle resultaate kokkuvõtmine.

II Rahvusliku kultuurifilosoofia kujundamine eelmise põhjal.

III Rahvuskultuuri üksikasjalik programm.

Ei tohi nõuda, et seda teostaksime metsiku kiirusega. Aga tööle on vaja hakata kohe. Kohe on vaja alata tervikulist tööd. Kas seda ei peaks tegema meie Teaduste Akadeemia?

Seda rahvuskultuuri teostades peame viima selle erakordsele kõrgusele. — Ons meil seks üldse eeldusi? — Ilmar Tõnisson ütleb: „Kahtlemata on eestlusel võimalik saavutada rohkem, kui ise julgeme praegu oletada, kui ainult teadlikult ja tahtlikult asume selle ülesande juure, mille oleme saanud suveräänse rahvusena“.

Kuid selleks on vaja kogu rahva tööd: „... see (rahvuslik missioon) ei ole muidugi mitte teisiti võimalik kui kogu inimkogu olles sellest teadlik ja täielikult rahvuse missioonile pühendatud“.

Nii on vaja kõigi aktiivset osavõttu rahvusliku missiooni teostamisest. See töö on pandud eeskätt uue sugu-

põlve õlule. Uue sugupõlve liikmed on sündinud suveräänse rahvuse liikmeina — alles nemad on õigupoolest võimelised seda suveräänsust kasutama. Kogu meie tahe ja kõik meie pingutused peavad suunduma meie rahvuskultuuri loomisele. Kes seda päält vaatavad, on vastutustundetud; kes sellele vastu töötavad, ei taha kanda eestlase nime!

Kas meie noorsugu on võimeline ärkama? — Tundub, et ta rahvuslikult magab praegu üsna raskesti!

Meie noorsugu on võimeline tervikuliselt pühendumata aktiivsele rahvuskultuuri ülesehitamisele. Minul on kirklik usk sellesse. Seda tõendavad ka kõik ratsionaalsed kaalutlused. Kui leiame, et meie noorsoo magamisel on kõrvaldatavaid põhjusi, siis on ka kindel võimalus teda äratada.

Need põhjused on kõrvaldatavad. Meie noorsoo kasvatamine on olnud täis võõrapärasusi. Kuidas siis võidakse nõudagi temalt ideelisust, ärkvelolekut? R. Indreko ütleb selle

kohta: „Oleme noorsoo kasvatamisel kasutanud kasvatuse meetodina liialt võõrast laenu. Sellest on tõenäoliselt tekkinudki nooruse vaimne tühjus, sest nad ei leia täies ulatuses selle kasvatuse taga mingit sügavamat ja põhjendatavat ideed“.

Kui nüüd avanevad nii suured ja avarad võimalused; kui noorsoole nüüd näidatakse kätte rahvuslik missioon, mille teostamiseks on vaja pühendada kõik jõutagavarad; kui tuuakse esile omased mõtted ja ideed: millised võimalused need on vaba rahva vabale noorusele! Keda see ei kisuks kaasa?

Seda ei teostata paugu pealt. Sellega ühenduses on väga palju raskusi.

Kuid kas meie rahvus ei sea meile erakordseid kohustusi? Kas me ei ole kohustatud ette võtma kas või võimalikult näivaid ülesandeid? — Kui meid ei äratata, peame ärkama. Isetegevusega peame asuma rahvusliku missiooni teostamisele! Ja iialgi ei tohi me püüdmast lakata!

JOOSEP NÕU
Haridusministeeriumi põllutõukoolide
peainspektor

Mõttekilde maaelu probleemist

Lisandeid ÜENÜ Võrumaa
II suvipäeval Vastseliinas
1939 a. peetud kõnele.

Elatus valitseb tung paremusele. Meie kõik — igaüks üksikuna või koos perekonnaühikus — pingutame omi kehalisi ja vaimseid võimeid selleks, et kätte püüda paremaid elutingimusi. Ja kultuurilise arengu siht seisabki selles, et igaüks võiks saavutada võimalikult väiksema osa oma töövaeva, oma sissetulekute eest algelised elutarbed toidu, korteri ja riietuse näol ning et võimalikult enam ainelisi võimalusi ja tööst vaba aega jääks muude kultuuriliste vajaduste tarvis — olgu hariduse, seltskondliku tegevuse, kirjanduse, laulu-mängu-muusika ja muudele harrastustele.

Selle püüde ulatuslikum saavutamine iseloomustab ühtlasi üksikute isikute ja perekondade kui ka üldisemalt kutsekihtide ja kogu rahva kultuurilise arengu taset.

Kahtlemata suudab Eesti tänapäeva maaelu inimeste algelisi elunõudeid rahuldada, selles mõttes, et ta korralikule töötajale võimaldab ka korraliku toidu, samuti riietuse ja elukor-

Piltidel:

Lombi talu peremees
Seliküllast ja talu-
renaine P.-Eestist.

Fotod Meikop

teri, kuigi viimaste suhtes jääb juba enam lahtiseid punkte. Kuid suuremas miinimumis arvatakse olevat just muude kitsamas mõttes kultuuriliste vajaduste rahuldamine. On neid kes arvavad, et maaelu ei saa muidu muuta kultuuriliseks, kui tuleb sias kultuurilisse ellu kuuluvaid asju tuua mujalt, linnast.

Kaarel Liidaku väljendusi tarvitades:

Ühede arvates näiteks kuulub vältimatuna kultuurilise elu mõistesse maal linnalõikega rõivas, poleeritud ja polsterdatud mööbel, mootorratas, raadio, moodne tants jne.;

teiste arvates — on endastmõistetavaks eelduseks kultuurilisele elule jälle raamat, teater, kontsertsaal, ooper ja operett, soololaul, maalid, vähemalt gümnaasiumi haridus jne.;

kolmandate arvates — jatkaks kultuurilisust esindavate tingimustena maal ka traktorist, reaskülvist, nitrofoskast, tõukarjast, puhaslauast, veevärgist, elektrist, silotornist, karjakoplast ja muust seesugusest.

Vististi võib kõik see ja veel palju muud olla küll kultuuriga ja ka maakultuuriga kaasaskäiv, kuid päris „kultuur“ pole see siiski veel mitte. Kultuur üldisemalt peaks olema inimese ja rahva koosõla, kokkubimine teda ümbritsevaga. Ja kui meie üht kui teist kultuuriga kaasaskäivat tahame tuua maale, siis tuleb see sobitada eeskätt talupoegliku eluvaatete ja talupoja-vaimsusega. Vastasel puhul luuakse ja tuuakse maale kultuuri asemel ebakultuurilist ja karrikatuurset. Nii ei tarvitse puhaslaut, silotorn, karjakoppel jm. sarnane moodsa põllumajanduse uudsem ettevõtte veel üksi anda kultuurialu, kui selle kõige keskel puudub sobiva talitusviisiga ja kasvatusega peremees. Nii Kaarel Liidaku mõttekäik.

Eelmist mõttekäiku kokku võttes jõuame seisukohale, et tehnikaedusid, teaduse saavutusi ja muud väljastpoolt tulevat on taluarenguga ja üldisemalt maaelu arenguga võimalik küll ühendada ka kultuurilise arengu mõttes, kuid seda tuleb teha mitte lihtsalt kopeerides, peale kleepides, vaid läbi talupoeglik-eluvaatelise maaelu-dele kohandava kurna. Muidu on see kuritegu ja tõelise talupoegliku maakultuuri hävitamine ja asendamine karrikatuuriga. Ühtlasi oleks aga järelduseks veel ka see, et maakultuurist kõneledes ei ole küsimuses ükski tehniline — materiaalne pool, vaid ka vaimne — kasvatuslik pool. Mitte kaua aega tagasi lugesin arutlust kodukaunistamise küsimuste üle: ühelt poolt on soovitatud taluadadesse püstitada aiamaid, mis näevad välja nagu kioskid näitusväljakuil ning on ilmselt inspireeritud välismaade vastavast eskujust, teiselt poolt küsitakse — kas ei võiks selliseks „lehtlaks“ sobida näiteks ka meie vanatalusid iseloomustav õlgkatusega ja etteulatava räästaalusega õueait, — muuseas Inglise lordide maaadades olevat niisugust stiili aiamaid ja sääli olevat see kultuuriline. Samuti kas peaks soovitada vaid traatvõrkaeda ja plankaeda — või võiks olla kultuuriliseks taraks ka P.-E. omapärane paekiviaed ja samuti irs-aed, mis samaldunult võivad olla lausa ainulaadsed?

Kindlasti on siin alust vaidluseks ega ole kahtlust, et mõnikord väljasthaaramise asemel

võiks kasutada juba oleva aukohale tõstmist. See on arusaamise asi, on kasvatusese asi. Samalaadselt võib tõsta näiteks rahvatantsude ja moodsate tantsude küsimuse, rahvamängude ja muusika ja moodsate mängude muusika küsimused, mida ka ÜÜÜÜ elavalt on viljelenud ja mille elustamisele avalikkus ka on andnud oma täieliku tunnustuse, eitamata sellejuures ka teist poolt.

Selle mõttekäigu tuum oleks, et kultuuri maale ei ole ainult ja ükski mitte võimalik ja vajalik tuua väljast, vaid et kultuuri on kohapeal ka võimalik luua rahvapärismuste osalise elustamise teel ja eriti just inimeste arusaamise kasvatava kujundamise kaudu suhtumises maaelu ümbritsevasse. Sel alal on meil tööd tehtud. On tööd teinud maaühiskond ja maategelased ise. Tähtis on, et arengut selles mõttes aga ka pidevalt valvatakse ja esiletõukuvad väärmõjud õigeaegselt kõrvaldatakse.

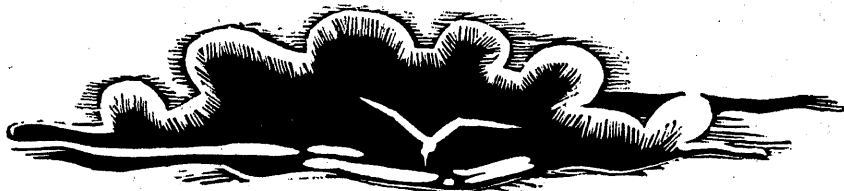
Elamisväärsuse ja kultuurilise elu otsinguil maal puutume kokku veel eriliste nähetega. Nimelt esineb siin sageli põllumajandusliku töö ja tegevuse ebakultuuriliseks hindamine, kõige madalamaks ja halvemaks hindamine ja seda isegi niisugustel puhkudel, kus taluelus üldiselt on saavutatud edu, kasvatatud korralikult perekond ja jõutud jõukuse järjele. Seesuguse maaelu alaväärtustamise põhjused peavad olema väga sügaval vaimsuses. Meil on üldiselt toodud ette, et selle nähte põhjustajaks on asjaolu, et talud on veel noored, alles ühe põlve looming, selle põlve looming, kes varemalt põllutööd teinud mitte vabade põllumeestena, vaid surumise all, kus vähegi inimväärne elu oli võimalik ainult väljaspool talu. Kahtlemata on see üheks põhjuseks. Kuid sama nähe esineb, ehk küll vähem teravalt, ka neis maades, kus talupoeg on juba pikemat aega töötnud täielikus vabaduses. Ja siin tuleb otsida põhjust selles, et meie taludes veel tänapäev töötnavad „vabatahtlikud orjad“ rängalt tööga ülekoormatud talupere-naiste näol, kes küll pea kunagi ei kurda ja oma missiooni kangelaslikult viivad lõpuni, kuid kes hingepõhjas siiski raskesti kannatavad ja kõigi oma meelte jõuga sooviksid lapsi teisele saatusele, sest nende elu on olnud ränk. Need mõtted ei ole minu leiutatud — sellele küsimusele oli l. a. Saksamaal toimunud rahvusvahelisel kongressil pühendatud pikad arutlused, kus kokkuvõttes leiti, et maanaise töökoormat, kus ta on ühtlasi põllutööline, loomade talitaja, koduperenaine ja ema — tuleb kergendada, kui ei taheta, et perekonnaelu ja kodune elu taludes selle all raskesti kannataks. Toodi ette, et talupere-naise tööpäev, isegi säärestes kõrgelt arenevat maades nagu Holland, on veel 16—17 tundi ja toodi ette, et taluperenaine ruttu vananeb, haigusnähtude all kannatab ja varakult ka sureb. See on raske traagika, mida enamik talutarest võrsunuist kahtlemata tõendada võivad oma koduste tähelepanekute kaudu. Abi ei saa siin väljast tulla. Kasvatus on ainsam abinõu, mis muutust tuua võib ja mitte ainult naiste, vaid eeskätt meesmaanoorte, tulevaste peremeeste kasvatus, kes

kõigis neis ohtudes, mis nende perekonnaelu ähvardavad, ette teadlikud oleksid. Maanaine tuleb anda eeskätt kodule, mitte kodule muuseas. Taluperenaise elutingimusi tuleb kergendada. Selle muudatuse kaudu, kui see suudetakse teostada, antakse maakodule kultuurilises mõttes väga palju juurde. Seejuures ei tähendaks muudatus sugugi maanaise jõudjäämist — töid jääb järgi küllalt palju ja uusi ülesandeid tuleb juurde. Nii tohtluse, varude soetamise ja säilitamise ja paljudel teistel aladel jääb meie taludes praegu väga palju vajalikkude ja võimalikkude tegemata.

Ei ole võimalik kuidagi ka mehe missiooni talus vähemtähtsaks hinnata — see on sama oluline, on tähtsamgi elualuse võimaldamise seisukohalt, kui juba mees peab olema tähtsam. Mees ja naine talus on mõlemad töökangelased ja nad ei vaidle selle üle kumb on tähtsam. Kuid siiski, siin tuleb aegunud arusaamisi muuta, kus perekond ja kodu oli nagu muuseas, kus esikohal oli välistöö, sest muidu tuli nälg ja lõpp. Tänapäeval kodu ja perekonna tähtsus tõuseb. Olen kergitanud varemalt noorte organisatsioonides põllumeeste ja maanaiste kui kangelaste austamise mõtte. See oleks häa selgitus ja ühtlasi töö austamine. Oleks ühtlasi elus edasijõudmise mõtte selgitajaks. Pastoriks, arstiks, kaupmeheks jne. peab inimene „saama“, põllumehe kohta aga üteldakse, et selleks „jäädakse“ — see peegeldab alahindamist kutse ja kutsetöö vastu kõige selgemini. Teeneliste talupidajate, põllumeeste-perenaiste austamine, eriti noorte poolt aitaks siin tolmunud arusaamisi puistata. Elulooliste andmete kogumine, genealoogilised — suguvõsalised uurimused väikeses noortele jõukohases ulatuses, tuleksid võtta päevakorda aegaviitmata. Analiisides elunähteid, töö ja võitluste pingutusi, leitakse paremini üles ja istutatakse noortesse lugupidamine ja arusaamine selle elu väärtuse vastu.

Kas on elu elamisväärtus maal? Siin on muidugi peale juba eelpoolmärgitud väimsete küsimuste ka küsimusi talude ja maa jõukuse tõstmise alal. Praegusel põlvel on veel rohkesti ees talude otsest väljaehitamise tööd, mis sunnib mujal piiramisi ja kitsendamisi tegema nõudmistes, mis lähevad tuleviku kasuks. Sest meie talu on alles ühe põlve ehitus. Talu vajab veel pidevalt töökangelasi aluste ehitamiseks. Kuid selle kõrval ei saa märkimata jätta talude alalist toetust linnadele: talu annab järjest täiskasvanud ja elule ettevalmistatud inimesi kui ka varandusi loomulikus korras laste elluastumisel välja. See on suur toetus linnadele ja muudele kutsealadele, mida maa annab oma bio-

loogilisest jõudlusest. Uusi väärtusi loovad need inimesed teistel kutsealadel. Kui maal ei oleks sellist perekonnatunnet, siis võiks talu elu tase tõusta palju kiiremini. Saksamaal on arvestusi tehtud ja leitud, et need on tohtud kulutused, mida maa nii teeb linna kasuks. Kuid palju on küsimusi ka maal vaba aja kultuurilise kasutamise võimaluste alal. Siin on noorsoo organisatsioonid, eriti ka UENÜ loonud omaalgatuslikult teedrajavaid üritusi, millede edasiarendamist kõigiti tuleb soodustada. Seda kõike on vaja. Niipea kui vaba aeg kutsutõmbab inimest ainult linna, kui ta ei tunne sidet maaga, siis on midagi katki, on öieti maa eluvaade ja vaimsus kustumas ja tärkamas uus linnaline eluhoiak. Prohvetlik-hoiatavalt hüüdis Schwetsi talupoegade kroonimata kuningas — auväärne, valgehagemega raukast emeriitprofessor Laur tänavusel Dresdeni rahvusvahelisel põllumajanduse kongressil: talupoegkonda ei ole ükski rahvas veel karistust kandmata võinud lasta laostuda. Muudatus noorte mentaliteedis on juba toimumas. Tung põllumajanduslikesse kutsekoolidesse, kus ei ole saladust tehtud sellest, et siit ei ole unistuste elule juhtimist, et koolis tuleb töötada vaimselt ja kehaliselt ja et ka hiljem elus tuleb teha tööd — tihedat tööd, kuid et selle töö kaudu siis saab ja võib loota ka võimalust korralikule söögile, korralikule riidele ja muudele elutarvetele. Need koolid olid tühjad, sest meie mentaliteet juhtis teisale. Haridus pidi andma kerge ja puhta elu. Balti suurrike, kes ise ei teinud kehalist tööd, logelev eeskuju on rikkunud meie eluvaadet, sest mõisniku põllul tehtav ja ka mõisa renditalundis tehtav põllutöö ei ole vaba põllupidaja töö. Omariikluseaegne areng on muutnud palju: põllunduskooli õpetajad ei käi enam õpilasi külasid pidi kauplemas, nad tulevad ise kooli ja vanemad toovad neid, see on terve märk ja loodetavasti edeneb asi veel edasi. Kümme tuhat noort haritud põllumeest-naist, talu ja kodu korraldajate, on meie põllumajanduslikud kutsekoolid meile juba annud ja pea igas külas leidub neist juba mõni. Ei saa olla arvamisel, et koolis õppinud põllupidaja või õppinud perenaine peaks olema parem või ületama elukogemuste koolis käinud noore — siht polegi see. Eesmärk on anda seda, mida elukogemused igale tähelepanelikule ja edasipüüdjale noorele võivad anda umbes kolmekümne aastaseks saamiseni. Kool ehk annab neid kogemusi vaid pisut kiiremalt ja serveerib ehk veidi juurde uudseid teadmisi. Sihiks nii siin kui seal on aga õige talupoeglik suhtumine maa elu küsimustesse ja väärtustesse.

ARE LEE

TEEKOND

MUINASJUTT

Pilv võttis kinni päikse käest
Koos läksid taeva-teel
Ja talu aasait valge utt,
See jooksis nende eel
Ja hüples eel
Ja kepsles kõigest väest.

End tõukas taeva mägi must
Teel seisis sünk kui müür.
Õrn pilve käsi värises.
Ehk hukk on ootel nüüd?
Kuid valge utt ei kohkunud.
Ta jättis rajad rohtunud.
Ja julgelt ründas kõrgust.

Päev pilve aitas üle mäest,
Ehk tipp küll murdis kiiri.
Ja punama lõi pilve kand.
Mäest polnud neile piiri!
Päev pilve hoidis käest.
Neil takistus jäi taha.

Utt talu aasalt, valge tall,
Lõi kepsu tipult tippu.
Üks pingutus ja ilmapall
Jäi kaugel' alla rippu.
Veel viimne hüpe,
Avarus!
Utt oli kuristiku suus
Ja kadus säääl kui kübe.

Pilv, hoides kinni päikse käest
Ei märgand, kes jäi maha.

HENDRIK ADAMSON

SEPAPAJAS

Mürtsugu me vasarad
ja lõõtsugu me lõõtsad,
kuni kurbus-pisaraist
pole pondund põsed,
Kuni kolkund, kortsudes
pole poiste palged,
vasarate mürtsudes
häält tõstkem ääsi valgel.

Õitseb meile sütehõõg
ja uhkab temast ulmi:
katkeb korra kütke-lõõg,
priius peab pulmi.
Korra priius pidutseb;
ehkki meid ei ole,
ulmi sellest udutses
ju ähmjas ääsi tules.

Mürtsudes me rusikad
las lahastavad lauda,
kogunend kus kruusiga
küllalt raiund rauda.
Lõõtsudes siis lõigaku
hää!, heites hinged tulle,
needki üles hõigaku,
kes magavad all mulla.

Mürtsugu me vasarad
ja lõõtsugu me lõõtsad!
Siia, velled, sõsarad,
kuni noorus-rõõsad!
Uue ilma rajagu
me rusik vasaraga.
Selleltki und ajagu,
kes mulla all maas magab.

MEINART JÜRNA

PUNANE PALIT

Suure lumega särav tali
las veetleb jalutuskäigul,
su moodne punane palit
kui algava eha läige!

Neist hõõgub purpurset tooni,
just sama on palge jume!
Veab taevas punakaid jooni
üle helkiva laiuva lume.

Ma vaatlemast ei väsi
eha, palge ja paiitut.
Ning mälestust hojab käsi:
lembe kevadist, valitut.

Mis sest, et karge tali
ei tea, mis tunane. . .
Ah, hää, et palg ja palit
on nooruspunane!

Jakob Vanase elutöö ja surm

„Eesti Nooruse“ järgnev jutt

Kirjutanud Frieda Selg

Illustreerinud Olev Mikiver

1

Ma lapsepõlvest mäletas Jakob Vanas selgemini seda, mil sai esimese kahekümnekopikase. Sellest õieti algaski tema elulugu.

See oli siis, kui rikka Harjukse talu perenaine tuli neilt ostma lehmamullikat.

Jakobi isal oli metsaserval väike onnike õlgkatusega ja õige tillukese klaasruudukese aknaks. Sääli kõrval oli osmik seapõrsale ja laudake lehmale. Põldu tal ei olnudki, pääle lapikese kapsa ning tubaka tarvis. Siiski võidi vähe maha teha kartuleid ja pisut otra ning rukistki, kui renditi vakamaa või paar soisest heinamaa servast ülesküntud põldu, mis kuulus metsnikule. Selle eest tuli teha siis kibedal heinaajal metsnikule päevi, sest raha Jakobil isal põllu eest maksta ei olnud. Päevi tuli teha veel enamgi, sest ega metsnik suisa armust lasknud popsida lehma süüa sihikraavidel ning kannustikul, kuigi maa kuulus kroonule. Selle eest võis siis ka vaene pops pidada lehma ja suveti veel mullikagi, kes küll tuli talvehakuks müüa ruumi ning heinapuudusel.

Nii tuligi Harjukse talu emand hilisstügisel mullikale järele. Juba ta köitiski mullika vankripära külge ja istus ise vankrile, et minema sõita, kui ta veel korraks peatas mõtisklevalt hobuse ja ütles Jakobile, kes kogu aja kahjutundes oli paterdanud paljajalu mullika ümber:

— Saadaksid mu õige suurele teele välja, vast ta ei taha siin hästi järele tulla. Tõmba talle aga säru takka järele; annan sulle saia- raha!

Nii siis läbi sügisese pori ning raudkülma vee läks teekond. Kuid egas Jakobil sellest midagi polnud, juba sündimisest saadik olid ta jalad harjunud igasugusega. Kevadel ja suvel, ja siis sügisel, ikka oli ta paljajalu. Talvelgi, kui niinekoorest pastlad olid kulu- nud maha veerteni; niikaua tuli siis käia paljajalu, kuni jõudis teha uued. Mõned korrad ümber hütikese, kelguga alla loigule ja tagasi, see oli naljaasi paljasjalgsel poisike- sele. Mitte kõha raasugi ei olnud, ja kui siiski nina kippus vahetevahel tilkuma vett, käidi onnikeses pliiditule paistel soojenda- mas varbaid ning sõrmeotsi.

Kogu aja, mil Jakob ajas mullikat takka, viibisid ta mõtted perenaise lubaduse juures. Kuipalju võis seda küll olla? Kopikane, ka- hene, või koguni viiene! Raha oli tol korral üpris kallid ning popsipoeg oli teda vaevalt oma pihku saanud. Õnagi, müttes võinaelu ja mõned paarid mune, pidi seda korjama suure hoolega, et osta sitsirätt või jakiriie. Jakobile kingitud kaelarätist koosneski temale terve aasta linnakaup. Tõpranahast pastlaid igat-

ses Jakob juba ammugi, kuna oli tüdinenud niinekoorest viiskude punumisest, mis seisid vaid päeva paar selle suure jooksmise juures, mida elav liikumine lubas.

Kui siis lõpuks oldi maanteel, pistis Harjukse perenaine Jakobile pihku kakskümmend kopikat hõbedat. Jakobile oleks löödud nagu puuga pähe. Oli sees siis tõesti võimalik? Ehk nägi ta paljalt und? Ta hõõrus silmi, kuid raha jäi pihku nagu ennegi. Kui ta nii pool-totrana sääli seisis, sõitis perenaine edasi. Mullik käänles ning väänles vankripära küljes, muidugi lahkumisvalu pärast. Jakobi jalad pääsid alles nüüd maa küljest lahti ja maruhoona kihutas ta kaugenevale vankrile järele, — ei võinud ta ju lasta selle kallimeelse perenaise õhvakesel purustada sarvi vastu päralauda! Nii ta siis ajas mullikat ees, rahamünt kõvasti peos, olles ise pooluimane suure rõõmu pärast.

Harjukse värvavalt pöördus ta tagasi, kuid enne pistis perenaine talle kaenlasse sepiku- pätsi ja poti meega. Oi, kui helde süda oli sel naisel! Jakob naeratas vaid häbelikult,

juigemata tänadagi, sest mis oligi tema tühipaljas tänu selle suure rõõmu kõrval.

Otsejoones jooksis ta kodu poole, läbi metsa ning üle palu, et jõuda varem pärale. Imelik, ta süda hellus iga pohlavarre, iga kaselad-vast langeva lehe pärast ja iga karusambla pehme puude tundus õrna paina. Kõikjal oli korruga niipalju rõõmu. Aga mis pidi see helepäine poiss ometi nii palju rõõmuga päähakkama! Tal oli ju aega selle üle veel järele mõelda, aga siiski oleks liig kahju olnud seda ilusat, peagu uut rahatükki vahetada tõpranahksete pastlate vastu. Ta tundis koguni selgesti, et see rõõm oluks siis ime-lühike. Juurde koguda, paljaks kasvatada see rahatükk, tunda rõõmu nende üksiteise vastu kõlisesemisest, see mõte tundus õigemana, mille peagu õhinal võttis omaks.

Nokitsedes sõrmega meepotist, hammustades teravate hammastega pätsikese küljest, tegi seda nii mehaaniliselt kogu mõttel lastes kee-relda imelikke radu. Oi, nii imelikke mõt-teid polnud veel enne iialgi ta välkjas, sasi-se pääs ringikihutanud!

Koju jõudes hakkas lühike sügispäev juba hämarduma ja tal oli häameel õõ saabumisest, mil võis eksitamatult mõelda noid imelikke mõtteid. Jagas siis mee ja karaskipulli ven-dade ning õe vahel, emagi sai maitsva suu-täie kuid rahast ei lausunud ta kellelegi sõna-kestki. Kui ema poistega läks metsa samb-laid korjama talviseks allapanuks lehmale, poetas Jakob end salaja teistest eemale ja hiilis tagasi hüti juurde.

Äkki oli liiga palju muret siginenud lisaks rõõmule. Kuhur pidi ta panema selle raha-ketta, ilma et keegi oleks seda märganud? Enesega seda kaasas kanda oli võimatu, kuna ta paklaste pükste taskud tihti olid põhjatud, aga ometi tuli hoolikalt kaalutlusel leida sobiv paik aardele. Ta leidiski mingi roostetanud plekktoosi, mis kindlasti oli toodud ülalt metsniku juurest prügihunnikust, sest mis imet oligi popsil linnast tuua plekkkarbiga. Sellega ronis ta siis üles hütikese tibatilukesse lakka, kuhu oli pandud osa lehmaseõ-dast. Siin algaski palavlik ettevalmistus. Si-kutades oma paigatud hamesabast tükikese linast riiet, mässis ta hoolikalt sellesse oma mündi ja sidus alt kaasa võetud takuse niidiga mitmeid-setmeid kordi kinni, pani siis riidenutksaku karpi ning sulges kaane. Ei! kas oli siiski nii hästi? Kas ei võinud raha säält siiski minna kaduma? Mitu ja mitu korda avas ta veel kaane ja jäi siis lõpuks ometi rahule. Oli tarvis kindlustada kaantki, et see ei libastuks päält. Sidus kinni sellegi mitmed ringid sama niidiga. Soo, nüüd oli vaid tarvis leida sobiv paik. Aga palju on siis sellisel väikesel hoonel üldse sobivaid paiku, eriti sellist kui soovis Jakob. Siiski leidis säält kus roovikuotid nii palju vajunud laiaili, kuid plekkkarbikene mahtus sinna ilu-sasti. Nüüd oli see ometi korras! Ta käed lausa värisesid askeldushoos ja luugist sisse-puhuv tuul pani külmajamad lausiti jooksma üle selja. Oo! Ta oli veel liig noor ja mure-otter. Uuesti pidi ta haarama karbikese jä-

rele, kuid siis kuulis ta alt häält. Velled tulid suure jutuvadinaga, tassides raskeid samb-la-kotte. Kähku ronis ta kitsast kartsat pidi alla, püüdes jõuda teiste nägemata lauda taha.

— Kus sa poiss mul olid? tõreles eit. — Oot, oot küll taat su selja õhtul pargib! äh-vardas ta ja lisas: — Või midu ümberkihu-tamas, lähed mul sedasi veel sindriks ka.

— Ma tulen nüüd kohe, kulla memm, ära sa taadile ütlegi! kiskus Jakob nutupilli, pa-ludes, olles ise ärev ning rahutu oma karbi-kese pärast.

Nii sel päeval jäigi. Jakob ei saanudki enam mahti üles karbi juurde ronida, sest vennad, kui narrid, kihutasid talle ühte-valu järel, ja siis tuli pimedus.

Kuidagi siples selle unetu õõ kõvul õlgedel, kuid niipea, kui veidikene valgenes, ja aohä-marust hakkas nõrguma kambrikesse, oli ta üleval lakas, hoides värisevi sõrmi külmast kangevas käes karpi. See oli selline hää tunne, pigistada sõrmed ümber raudkülma pleki, kuni see läks soojaks. Aga kaua ei saanud ta säält üleval olla, sest all kolksa-tas uks ning kriuksus laudaukse hing ja Ja-kob hiilis alla kui vari, lipsates ümber kamb-rinurga. Süda jäigi rahulisemaks; tuli ainult valvata, et keegi sinna lakka ei läheks ilma temata, üksi.

Maa oli külmetanud ja ligines mardipäev, see tähendas kooliminekut. Uus hirm sigines senistele lisaks: kuidas jõuaks ta ometi olla nädala otsa koolis, ilma et saaks igapäev kasvõi korrakski salaja hiilida üles oma aarde juurde! Vahepeäl oli ka ta varandus pisihaaval kasvanud, see juhtus nõnda:

Metsnikul elas talus vend Peeter, kes muide oli väga töökas. Juba varasemast hommiku-tunnist hilisema õõni oli ta platsis ja sääljures ta vaevalt kaebas raskuse üle. Kuid aeg-ajalt ta lasi kutsuda alt popsihütist Ja-kobi, et see muljaks ta haigeid pihasooni. See oli noil päevil, mil oli isutu, istudes lõdisevi põlvi sängiserval ning kaebles kõhu-ja rinnavalu käes. Nii oli see juba olnud mitu häd aastat, juba siis, kui Jakob alles kui väike takjanutt veeres üle välja- ja karja-maanurga mäele Peetrist-onu vimmakistud seiga tasuma. Nad päaleselle olid veel Jako-biga suured sõbrad sest ajast, mil Jakob ei mõistnud papjupilli teha. Varakevadeti käis Peeter tihti metsniku eest metsas ja kui suure häämeelega jooksis talle siis kaasa Jakob. Mida kõike ei mõistnud teha Peeter! Karjase-pasunaid, vilepille, igasuguseid uhkeid tor-bikuid ja nooletuppi. Säält õppis ta ka lõh-kuma vareste- ja kullipesi. Need olid toredad päevad! Ja kui jäi Peeter haigeiks, oli tal põhjust rõõmustada terase ning nirkväleda poisi üle: küll see sõtkus ning muserdas siis põlvil vanaäti pihta ja reiesooni, mis võtsid uuesti minna pärast üsna silmanähtavalt ko-bedaiks ning valugi tõttas vähenema.

Eks nüüd, külmade tulekul, kiskusid jälle Peetri sooned üsna risti-rästi kokku, nii et ta sai õige suure vaevaga koikusse ja säält välja. Jakob ei punninud sugugi vastu, kui toodi talle mäelt sõna; läks häämeelega, oli ju metsniku juures palju huvitavam kui

oma kodus. Peetril oli ise omaette kambrike tareahju taga, kaunis suure aknaga ning paljude huvitavate asjadega. Säär oli ka suur, roosidega seinakell, kui see lõi tundi, hakkas ta imelik-ilusasti helisema.

— See on Kremli kella moodi, ütles siis igakord Peeter ning pistis, nagu selle jutu kinnituseks, junni pruuni võikasti haisevat tubakat suhu. Nii oli see veel talle mõisapäevilt moeks jäänud. Noorpõlves oli Peeter kokaks mõisas ja säält üsna kenakese varanduse suure kokkuhoiuga suutnud koguda. Kitsipungaks oli jäänud ta nüüdki, isegi oma tubakajunni näis ta nagu enese järelt varastavat, tehes need ikka võimalikult väikesed.

Vahest ta siiski pistis oma noorele tohterdajale pihku mõne veel mõisaajast säilunud pildikese, koltunu ja tihti juba tublisti pudenu; mõne kirju paberitükikese või vahest, õige harva, kullukese suhkrut, löödud suhkrupääst, millist hoidis kui pühadust kapiriulil. Oli see aga hää Jakobi keelele. Kord sai ta isegi suhkrupääd ümbritseva sinise paberi endale ja siis meisterdas ta sellest kodus ilmatu-uhkeid mustreid ning sakke ema riulile.

— Hüva laps, sa võinuks mu peris tervesse! ütles Peeter koikust üles kobides Jakobile, kes oli teda mütanud ning muljunud päris mehemoodi abaluude ja õlaõndlate vahele. Siis ta otsis ning koobitses sängikohale ülesriputatud kapikese juures ja võttis säält viimati hoolikalt paberisse mässitud asjakese.

— Säh! ütles ta Jakobile, ulatades paberi. Aga poiss ei sirutanud välja kätt, ta näol oli pinev ja mõtisklev ilming.

— Sa'i tahagi! imestas Peeter ja kavalasti muheleva näoga tõukas ta paberi päris Jakobini nina alla. — Kae, nuusuta! Õkva hea hais lõõb ju vastu! meelitas ta ise. Aga kui Jakob end veelgi ei liigutanud, ei suutnud ka Peeter enam, vaid kooris asjakese päris paberist välja, ise täite söõmudega rõõmu valmis kaasa elama.

— Noo-oh! naeris ta läbi halli habemevõrgu ning pilgutas õige veenvalt silmi. Noh, mes kurask sul's häda on, et sa'i taha? päris ta äkki pahandatult.

Kas siis Jakob tõesti ei tahtnud toda piparkoogist hobust? Sellist polnud ta kellelgi muul veel näinud kui koolmeistri pojalt mullu aastal, oli sellepärast tundnud kadedustki. Ja nüüd? Ta oli üsna kahvatu suurest võitlusest eneses. Hobust tahtis ta küll, kuid siiski oleks ta parema meelega selle asemel võtnud kopika raha, kui vaid Peeter oleks seda tihanud talle anda, siiski ta ei julgenud seda küsida. Peeter võis sellest pahanduda ja mõlemast, rahast ja hobusest, ilma jätta.

— Kas sa'i taha, vai ei julge? päris Peeter. — Vaata poisirotti, tervelt poolteist kopkat maaksin teise eest, aga tema ei taha! ja pahandatult viskus Peeter sängi.

Tahan küll! kogeles nüüd Jakob, silmad endal vesised.

— No võta ta siis! ütles Peeter ja viskas hobuse lauale.

— Ma, ma..., kogeles Jakob suures segaduses.

— Mis tont sa peaks virisema! käratas Peeter pahaselt.

— Anna mulle parem see poolteist kopikat... Nüüd oli see öeldud! Ja lausa hingetu ootusest, vaatas Jakob otse vanaäti vesiseisse silmi.

— Raha! Mis teed sina rahaga? Peetri imestus oli otsatu. Ta isegi tõusis istuli ning vahtis Jakobit kui mõnd imelooma.

Nüüd pidi olema tark, seda mõistis Jakob otsekohe. Ei võinud lobiseda välja, et omaski juba raha, kuna eite-taati võisid sellest saada kuulda, ja et majas tihtilugu valitses puudus, ei hoolitud säält ka suuremat lapse omast. Seepärast ei vastanudki ta Peetrile miskit, vaatas vaid ainiti talle otsa.

— Kuule poiss, raha on kallis, oskad sa sellest lugupidada? küsis Peeter.

— Et ta kallis on, seepärast ma teda tahangi, ütles nüüd Jakob julguse tõustes. Peeter mõtles veidikese, üllatunud pilk poisikesel.

— Sinust saab kord veel suur ja rikas mees, ütles ta siis äkki ning sirutas end kui nägija. Ma ei anna häämeelega raha käest, aga sinule annan küll. Seda öeldes kobas ta veidi aega koikupäetsis ja tõi säält siis nähtavale suure, pargitud tubakakotti; kuid selle avamisel, oli säält raha: peent hõbedat, vaske ja võib-olla kuldagi! Jakobi jalad löid äkki nõrgaks põlvist: millal jõuab tema kord niipalju enesele koguda!

— Säh! Annan sulle kaks kopkat, ütles Peeter ja ulatas tubakast pruunide näppudega poisile vaskraha.

— Kas ma igakord saan, kui tulen sulle sooni tasuma? küsis Jakob enne, kui sirutas käe.

— Tea! mõtles Peeter veidikese. — See läheks nagu liiaks, mu sooned tihkagi enam valutada selle hirmuga, naljatas ta ja lisas kohe: Noh, olgu siis päalegi! annan sulle igakord kaks kopikat, aga hoi, et sa sellest kellelegi ei hinga; ma'p mõni rahavabrik!

Nüüd oli nende kahe vahel üpris selge ja rõõmsana jooksis Jakob kodu poole, taskus piparkoogist hobune ja peos hoolega hoitud rahamünt.

Iga päev oli nüüd asja korraks mäele joosta küsima, kas ehk ei vajata soonetasujat ja ta hiljukesi, üsna puhtast südamest mõtles, et sooned võiksid vanaätile veidi enam valu teha! Vahest oli küll tema abi üsna marjaks tarvis ja säärasil korral kihutas siis Jakob tagasi koju kui peru hobune üle külmetanud mulla, et viia soodsal hetkel uus raha lisaks senistele. (Järgneb)

HENRIK VISNAPUU

50

Kes saaks meid keelda olla suured,
kes saaks meid keelda olla hääd?

„Sünnisõnad“.

Juubeleid juhtub kirjanduselus sageli. Um-margune arv aastaid selle-või-teise sulemeine sünnist-surmast pole midagi haruldast ega erilist. Aga praegusel juhul tajume, et on tegemist millegi suure, enneolematuga, et pole mitte ainult hetk tagasivaateks lugupeetud juubilari elule ja loomingule, vaid veel enam meie luule sügavaima, sisima olemuse tunnetamiseks, mida on vältinud vaevalt keegi siiramalt ja selgemalt kui Henrik Visnapuu.

Henrik Visnapuu pole miski võõram kui dogmaatiliselt tardund kinnipidamine kordendale etteseadud ideadest ja ideaalidest, arvestamata oma egotsentrilises maailmasuhtumises, kuivõrd suudetakse teenida sellise hoiakuga isamaad ja rahvastervikut. Visnapuu, otsides ähvardavast esteet-esoteeriku hädahust järelejätmata pääsu elavas, hingestatud kontaktis oma maa ja rahvaga, pole kunagi kõhelnud heitmast oma tundmuste kolikambri üldsusele väärtusetuiks muutunud veendumusi, hoolimata kõigest isiklikust kiindumusest neisse, pole kunagi kõhelnud sammumast kaasa oma rahva paremikuga. Selles seisabki Visnapuu suurus, tema kuju aukartustäratav monumentaalsus, mis laseb teda kasvada ühte tihedamalt oma rahva saatusega kui kedagi teist me poeedest.

Alates oma loomingut pole ta veel teadlik oma luule suurest ühiskondlikust missioonist.

Aga varsti tärkab temas teadlikkus oma suures ülesandes. Juba „Talihaarjas“ (1920) ta püüab lunastada kõrvalejäämist tegelikust võitlusest, mis rõhub raskelt tema tundlikku hinge, elab kaasa lahinguväljal võitlevate ja langevate kaaseestlastega ja palub neilt andeks, et ta on liiga nõrk nende ridades kaasavõitlemiseks ja saab neile ainult oma luuletustes kaasa tunda.

Visnapuu on vaba kõigest ennastülistavast poosist, põlvitades hardumuses isamaa eest langenute ees ja kahetsedes valusalt sunnit kõrvalejäämist sellest, milles ta näeb oma kohust. Jah, leidub neid, kel jätkub jultumust leida poosi sellises südameverega toidet žestiski, kes oma kosmopoliitisevas estetismis ei suuda ega taha mõista neid, kes tunnevad neist sügavamalt ja isamaalikumalt, ja nimetavad siis poosiks kõiki neile tundmatuid meeleliigutusi.

Eesti võitleb lõpuni oma võitluse ja loob endale riigi, vaba ning sõltumatu. Algab joo-vastus teostund riiklikust iseseisvusest ja kasvavast majanduslikust häälolust. Visnapuu on siin selleks, kes ei piirdu ega rahuldu paljude kaasagsete lühinägeliku ühe-päeva-elutunnusega, vaid tungib kaugemale tule-

vikku oma prohvetipilguga, saades nii tee-juhiks oma rahvale. „Maarjamaa laules“ (1927) juhib ta üldsuse tähelepanu põlev-kivile, mille majanduslikku väärtust ei tunnetet tollal veel küllaldase selgusega. Aga ta näeb ka ette, nagu on veenvalt tõestand Paul Ambur, tulevase sündmuse, näeb raskeid tõmbetuuli, mis saavad puhuma üle me kodumaa, näeb sakslasi lahkuvat Eesti pin-nalt ja N. Liitu sõlmivat meiega sõprust.

Ja siin saavutabki ta kõrgeima ja suurima, mille osaliseks võib saada ühe rahva poeet: oma mõtete anonüümset ühtesulamist riigi ja rahva kõrgemate juhtide soovide ja püüetega, nagu lausub Paul Ambur tema geniaalse „Idaruumi“ puhul. Nimetu kangelasmüütide looja, legendaarses suuruses trooniv Home-ros — selleks on saanud Henrik Visnapuu.

Vaimustet kaasaelamine parlamentarismi korruptiivsete väärnähet kadumisele me kodumaa saatuse radadelt, ennastsalgav, kõigest isiklikust kasutaotlusest loobund tegevus Eesti vaimuelu arengu ja hüvangu lipukirja all Riikliku Propagandatalituse kultuurnõuni-kuna, ajakirja „Varamu“ toimetajana ja K.-ü. „Kultuurkoondis“ hingena — see on tema viimaste aastate avaliku tegevuse kvintessents.

Senitundmatuile kõrgusile jõuab samal ajal välja tema kunstiline looming.

Tema monumentaalseis massmänges leiab võimsa ja imposante kulminatsiooni kogu me rahvuslikult häältestatud näitekirjandus, kulminatsiooni, kus mängust saab üleisikuline isamaaline meelevaldus.

Värssromaani „Saatana vari“ (1937) pakub ta meile suurejooneliselt tihendat kujutuse vabadussõjaaegsest ühiskondlikust atmosfäärist ja paralleelselt kulgevast vapustavast isikudraamast.

JOHANNES BARBARUS 50

Mie kirjanduskriitikas on kujunenud traditsiooniks, isegi kuni tänapäevaste luuletajateni välja, otsida nende kodumaiseid mõjutuste-allikaid „siuru“-luuletajate teostest. Sellejuures on enimmainitud nimedeks H. Visnapuu ja M. Under, kuna Barbarusest on tehtud mingi luuleerak, kes on küll rohkesti rikastanud eesti poeesiaviljaaita, järglasi ja kaasaegseid oma laadiga aga mõjutamata. See arvamus on põhiliselt ekslik nii oma esimeses kui teises osas. Meie pärastsuurulised n. n. naiselikuloomuga poeedid on silmapaistvalt vähem õppinud suurulaste sireliaadest ja peoleotamistest kui meie meheliiku laadiga poeedid Barbaruse maskuliinsusest. Visnapuu ja varase Underi mesitsevpsitisev meeleluule ei olele edasi ka mitte õrnimaiski uue põlve poeetides (Merilaas, Sang), küll võib aga Barbaruse traditsioonile ehitamist ja tema laadist inspireerumist konstateerida näit. Sütiste vabavärsides ja Talvikugi epigrammaatilistes lühiluuletustes.

Barbarus on vaidlematult meie mehelikem ja mehisem luuletaja. Tema kogodus on olnud teine kui enamiku meie „ürgesteetilise luule rohuia“ poeetide kogodus; viimases võidakse rahulikult suikuda lauluramat põlvedel, Barbaruse värsside lugemine aga nõuab pingutust ja jõudu ning on selle tõttu meeste töö. Barbarust lugedes on raske magada, mitte ainult tema sisu ja teemad vaid ka värss raputavad alalisele erksusele, isegi veel enam — tungile teha ja liikuda.

Kodu- ja välismaine kriitika on Barbarust kubistiks tembeldanud, kuid Barbarusel on

Oma lüürikas harrastab ta rööbiti sügavalt hingestel looduse- ja tundeluulet, müstilise sisseelamisvõimega aega ja ruumi ületavaid kujutusi me rahva kaugeima mineviku usundilisel elust ja nägijalikult suurejoonelist isamaapoeesiat.

„Põhjavalguses“ (1938) peaksime nägema lugupeetud juubilaril luuletodangu võimsamat tippsaavutust. Intensüivseima läbihingestetusega elab ta koos Kelchi kroonikaga kaasa oma rahva minevikusaatusele, läidab raadio-raadioaparaadi helendavast skaalast oma mõtekire tungimaks sügavaimate metafüüsiliste probleemideni, avardab pardi pesakonda vaadeldes oma pilgu kosmiliseks visiooniks võimsate merehiiglaste-sõjalaevade eskaadrist.

Mida jääb meil veel lisada juure tunnetusele tollest sügavaimast ja kõikehaaravaimast vaimsusest? Soovigem malbelt lugupeetud juubilarile veel palju, palju kauneid metamorfoose, mis viljastaksid teda uusiks luuletisiks tippsaavutusteks, veel palju uusi ideale, mille teenistusse rakenduks ennastsalgava kiindumusega Henrik Visnapuu surematu võitlejahing.

J. Laaban

kubismiga väga vähe, kui üldse mitte midagi, ühist. Kubistlikku luulet valitsevad staatilised geometrilised vormid, Barbarust vastupidi iseloomustab aga dünaamika, pidurdamatu kihutamine, lakkamatu liikumine. Selle tõttu võiks Barbarust pigemini nimetada dünamistiks, kui säärane nimetamine tingimata peab teostuma.

Kubistiks nimetamisega on tahetud teha viide ka Barbaruse eluvõorsusele või õigemini oluvõorsusele. Seda on teisel viisil väljendatud veel mainimaga, et Barbarus on eesti euroopalikem luuletaja. Kes selles kahtleb? Kuid ühtlasi on Barbarus ka eestipäraseim eesti luuletaja. Kaugel seda ise olla tahtmast on tema oma värssides siiski kõige haaravamalt ja parimalt sõnastanud selle ülesehitava, aga ka otsiva rabeluse, mis on omane, kui mitte igavesele eestlusele, siis vähemasti küll XX sajandi ja tänapäeva eestlusele. Viimase kolme kümnendi ja ka parajane Eestis ei ole ju väike, vaikne ning kumer kodumäe kuppel, kus Sänna karjapoisid, ränikivid piüksivikkis linnulaule lasevad ja lingutavad. Kas ei ole see Eestis palju enam üks väike, kuid tõsine riik, mis pidevalt on olnud kistud sisemistesse ja välistlesse poliitilistesse keeristesse, masinatehnika peadpööritava kiirarengu kaasategemisse, majanduselu sügavalehaaravasse reformidesse ja kultuurilistesse siia-sinna orienteerumistesse, sellest tingitult — aga ka hoolimata — kujeldamatult kiiresti ja kõigeekülgselt arenenud, kasvanud ning liikunud? Ei ole raske otsustada, et kaasaegses mõttes meie ürgrahvuslikkust taotlevad poeedid on Barbarusest hoopis vähem eestilised. Ja mis kõneleb veel selgemat keelt tema oluvõorsuse vastu, kui meie riigielu korruptsioonivaimule sügavalt reageeriv „EV-r“ või vastavaldatud „Luulepagu“?

Nii siis, selle asemel, et Barbaruses näha mingit luuleerakut ja häätahtliku suhtumisega lubatuks tunnustatud erandit, peame õppima hindama Barbarust hoopis teisest vaatenurgast kui mehiselt tõsieestlikku ja oma olemuses sügavalt rahvuspärast poeeti, kelle eestlus ei seisne paraku aga mitte paljus käras vaid rohkes villas ning viljas. Tõeliselt väärtuslik poeet süveneb nii sisus kui vormis iga lisaneva aastaga ja meil pole põhjust arvata, et Barbaruse senine värssiline eneseteostus oleks tema viimane ning parim. Prantsuse arvustaja Joubert lausub: „Vajasin aastaid, et saada teadma, mida nüüd tean, kuid nüüd vajaksin noorust, et seda ütelda, mida tean.“ Võib olla kindel, et Barbarus hoolimata kasvavast aastate arvust leiab veel avaraid võimalusi selle ütlemiseks mida ta teab aga ka selle, mida ta veel teada saab. Ja võib olla ka kindel, et üle poolesajandi läve astunud autor naudib tulevikus õiglast mõistmist ja tunnustust nendelt, kelle tunnustus temale midagi maksab.

J. Paulson

Külakoolmeistri päevikust

Oktoober 1930.

Taas on sügis — hall ning unine, poetav inimhingege kummalist nukrust. Ent koolimajas taas askeldab-sädistab lapsi, silms lootusriikast indu eelolevasse. Ollakse ju jälle klass kõrgemas (seda märgatakse-tuntakse õieti alles sügisel!), eks tähenda see uusi rikkusi teadmiste-varasalve. On õnn, et lastes sügiselgi on toda kevadist ärkuse-pulbitsust, iha ning elujanu, mida imetleme lume sulamisel tekkinud ajagi voolus — vabastamas loodust taassünnile. Oivaline on kevad, oivaline on elugi kevad — noorus! Sa õnnelik inimene-koolmeister. — sul on antud elada pidevalt kevades! See tiivustab ent ka kohustab...

Kui ma vaid teaksin, kuidas võimalduks tuua rõõmuvärvi nende üksikute kahvatuile põsile, kuis kustutada sinna sööbinud sajan-dite alanduskurde? Nad õpivad, virgemaltki kui talulapsed, omandavad teadmisi, ent kardan — mul ei õnnestu kasvatada neist inimesi, kultuurseid inimesi. Selleks vajaksid nad ka teistsugust kodu, kus nad ainult ei kasvaks äärmise viletsuse, vaesuse ning moonakaelu sageli rõvedagi proosa keskel, vaid kodu, kus oleks ka kasvatust, — inimeseks kasvatavat eeskuju, mitte orjaks!

— Ernst ja Karl — nad olid teistsugused, neil oli juba veres haruldast protestivaimu, eluraevu, — nad olid mässajad. Eks ole loomulik, et kool, kodu ning miljöö olles rõhujaiks, kasvatavad enamikust sõnakuulelikud orjad, üksikuist, tugevamaist aga mässajad. Ent kas suutsin neilegi anda küllaldaselt huve eluks — selle paari aasta kestel, nende jõudes vast viieteistkümnendasse eluaastasse? Kas ei alga vast siit huvid ellu süvenemiseks? — Kas ei alga vast siit peale tõelise eneseväljenduste ning — võimaluste leidmine? — Kas on võimalikki anda varem viieteistkümnendat küllaldaselt määravaid suundi, mis kindlustaksid neid pääliskaudsuse ning eluhädaohtude eest? — Usun, et siiski, kui on esikohal kasvatus — sisendav üha huvi ning vajadust pidevaks endaharimiseks. Teadmised ununevad, ent kord nakatunud huvid püsivad, õpetades üha edasi. — Nüüd, värskel koolijuhatajana, mil mul avardunud võimalused

ning kohustuski oma parimate töekspidamiste ning oskuste kohaselt vormida kogu mulle usaldatud savi — noorust, tahan tõsta ausse — põhimõtte: mitte vaid teadmiste-pagas, vaid eelkõige elav, kultuurne inimene! Vaid vaimne isiksus on võimeline säilitama meie põlvele pärandatud hinnalist kultuurivara ning rikastama seda loovas töös — ükskõik, milline on kellegi tööpõld!

— On saabunud aeg tuua sama vaimu ka noorsoolaste tõhe. — Oleme seni haaranud vaid püüdluste latvu. See osutus ju alul paratamatuks, et äratada huvi uudsete energia-rakendus-võimaluste vastu — maitstes vaid paljude võimaluste ning vaimsetegi viljade ahvatlus-palukesi. Nii tutvusime teega simmanist kultuurse eesti kodu poole. Nüüd on aga saabunud aeg sihikindlaks ning süstemaatiliseks edasiteeks — tööks, mille tulemus aastakümnete pärast peab olema tõeline kultuurne kodu, mis oleks otse välditamatuks vajaduseks selles elavale ning loovale kultuursele eesti naisele ja mehele, mitte aga vaid kunstlikult üles-„premeeritud“ moe- või paraadiobjekt!

Mai 1933.

Taas on kevad. Öhu ja päikese himuraist kallistusist imbub teotsemislustist ning igatusist-püüdlusist tiinet nälga nagu kaudu iga nahaurve inimolendigi lihha, verre ning vaimu. On rõõm näha mu noorsoolasperet, kellele — hoolimata igapäevase kutsetöökoormise suurenemisest — kevad on toonud ometi ka üha uut elevust ühiskonnatöö-üritusiks. — Vaid ma ise — koolmeister, kes viis aastat on pidanud vaid andma — olen kulanud, kuna mul pole olnud ei küllaldaselt aega, ei ka koolmeistripalgast võimalusi enesetäiendamiseks, pidevaks vaimseks kasvamiseks, mille järgi ometi tunnen kustumatut nälga...

Viimased aastad möödunuist olid raskeimad meie noorsoolaspere elus, võitlusrohkemad mullegi, kuna esimesed paar aastat selle vastu möödusid kui algtõukest saadud inertsijõul. Seda tingis aga paratamatult asumine

mängu juurest töö juurde. Pole ju tähtis ükski see, mida tehakse, tähtsamad on tulemused!

Osa noorsoolasi jäi kõrvale, kuna neid alul innustas kas enesetunnet kõditav silmapaistmisau või preeemia või jälle vaid meelelahutuse uudsus. Enamiku asudes aga süvenemalt oma huvialalise tõe, üksikuil muutus igavaks, kuna neid ei huvitanud midagi ja nad ei suutnud siis ka alluda töö-distsipliinele. Distsiplinirikumisi tuleb aga paratamatult karistada, ja siis nad lahkusid. Tegevusetus aga ei sobivat enam neilegi, ja nii nad asutasid koos seni meie perest eemal seisnud paari ktlaintelligendiga (üks käinud gümnaasiumis ja teine paar semestrit ülikoolis!) uue noortehingu. Kurvima üllatuse nad valmistasid mulle aga järgneval kevadel, kui nad koolimajas uue ühingu poolt korraldatud kodukaunistamisloengule järgnenud tantsuõhtu kestel kogu noorsoolaste poolt eelmiseil päevil korrastatud koolimaja ümbruse segi tallasid, kaasaarvatud noor hekk maantee veeres, kuna tants oli jätkunud „vabas looduses“, kui ma olin selle nõutud ajal lõpetanud koolimajas. Ka olid nad ignoreerind noorsoolaste poolt ülesseatud prügikastikesigi, jättes suitsuotsad ning tühjad pudelidki kõikjale! Sellest ajast pääle nad enam koolimajja ei tulnud. Vast lõppenud talve kestel enamik neist tuli tagasi noorsoolaste perre.

— — Põllumajandusharu jõudis veendele, et noorele põllupidajale ei piisa sellest, et teoretiseerida õpperingitundides või „mängida“ katseaias. Asuti põhjalikumale kodutalu tundmaõppimisele — tema puuduste ning voorustega, õpiti tundma kodutalu maamullagi iseloomu, tehti arvestusi, kalkulatsioonid ning asuti rakendamata õpitud teadmisi isa-isadest päritud oskuste-viiside muutmiseks ning asendamiseks. Siin oli tuliseks eestvedajaks ümbruskonna ainus põllutöökooliharidusega pedagoog Rein Kuusik. Ent tema oligi esimene, kel tuli konflikt isaga, veel raskemal kujul lõppes see aga Sass Saimrel — ta lahkus kodutalust ning asus elama koguni linna. Ei enamikul käinud käsi hästi, sest isad — põlised põllumehed — ei olnud põrmugi vaimustunud uudismeetodeist; isad olid aga peremehed talus ning noor energia paistis jooksvat tühja. Minulegi suundus etteheidete-laviiin, kuna olin võtnud endale iseendastmõistetavalt nii noorte poolse prokuröri kui lepitaja kohused.

Sass Saimre nimelt oli aasta aianduskoolis ning asus siis end koduaias innuga täiendama praktilise töö man, — ta muutis oma aasta-

kümneid metsistunud koduaia eeskujulikumaks ümbruskonnas. Ka asutas ta oma aia kõrvale — isatalu maale — ÜENÜ osakonna puukooli, tänu aianduskonsulendi asjatundlikule abile ning vastutulelikkusele. Noorsoolased hellitasid juba lootust saada siit varsti noori puutaimi omagi kodudes aeg-ajalt kasvava kaunistamistöö tarvis. — Siis aga tuli krahhi! Noor Saimre armus agarasse naisharu neidu ning nad otsustasid ühiselt asuda ehitama kodu. Selleks lootis Saimre saada isatalus pere-meheõigused. Ta vahest saanukski, kui ta väljavalitu polnuks teenijatüdruk. Nüüd aga lõppes isa kannatus sootuks, kuna ta oli seninigi noominud Sassi ta „poisikeselike tembutuste pärast aiaga“ ning „arvestamiste ja kalkuleerimiste pärast põldu narrides“, ja — lõpuks veel „abieliu teenijatüdrukuga?“

„Ega ma põle hulluks läind, et annan talu sinusugusele lakekrantsile ja kaklejale,“ oli meenutanud isa Sassile ta kunagist minevikku. See katkestas lõplikult nooruri kannatuse, ta tundis korruga, et mõttetuks on osutunud kogu senine töö ning ind ja lahkus kodunt. — Ta töötab nüüd linnas, lukussepa juures, ning — kahju! — ta vastuvõtlik psühhe on juba jõudnud nakatuda linnavaimust. Küllastasin teda: neil on väike, lihtne aga kaunis kodu, ent nad mõlemad abikaasaga kõnelesid linna kergemast elust, kinos ja teatris käimise võimalusest ning Sass tegi võimalikke lukusepakarjääri kalkulatsioone. — Mulle tundus, et need evolutiivsed noored on kadumas kodukülale, kuna mu vastavad kõnelused vanaperemees Saimrega pole annud ka mingeid tulemusi, — aga muret mulle ei valmista nende noorte tulevik! —

— Kõigil ei käinud aga käsi nii halvasti: nad on otsustanud peremeheõigustega oodata, kuni isad hakkavad tõsisemalt suhtuma nii oma poja kui talu tulevikule.

— — Ernst küllastas mind — ta lõpetab sel kevadel keskkooli kolmanda klassi. Raskeks osutuvat jätkata kooli, kuna isa on haiglane ei suuda enam teenida kuigi palju lisa majahoidjatasule, ja Ernst ise ei jõua ka lühikeses suvevaheajaga ega talvel antavate tundidegagi teenida nii palju, et jätkuks talviseks õppeajaks. Kavatses esialgu siirduda maalritööle, kuna on see ju lähim ta huvialale — maalimisele, mida ta on pidevalt arendanud. Lubab teenida raha ja minna kord siiski „Pallasesse“ ning lõpetada gümnaasiumigi õhtukoolis. — Vahest suudab! —

— Karl õppis ÜENÜ osakonna stipendiaa-

KIRI AMEERIKAST

Viihides alaliselt mõtteis kodumaal võtan sule mõneks reaks. Värisevail südameil ja sageli pisar silmil jälgime Euroopa saatust, eriti aga Eesti olusid. Sündmused näivad kõikjal seal liikuvat kaleidoskoopilise kiirusega ja meie võime üksise elamusi vaid ette kujutada, sest kuni ajalehed siia jõuavad näib nagu oleks nad ilmunud paar aastat tagasi.

Olite ÜENÜ rühmaga võtnud augustis osa rahvatantsu pidustusist Stockholmis. Kohtasin eila pr. Sonkini, kes New-Yorgist seal sel kongressil Ameerika üle esines referaadiga. Ta oli lõpmata rõõmus ja õnnelik, et seal ometigi oli võinud kohata eestlasi ja ta lihtsalt ei jõudnud kirjeldada oma häid muljeid, mis talle olid jäänud teist ja teie esinemisist. Kõik eestlased olnud lõpmata stumpaatsed ja kena väljanägemisega. Eesti rahvariietus olnud pidustuste parimaid ja eestlaste esinemine väärinud ajakirjanduse täit tähelepanu. Temale isiklikult tundunud meie siinsete esinemiste kaudu vanade sõpradena ja ta nagu elanud ühes teiega (I practically lived with them). Ta on teid filminud ja

dina Rahvaulikoolis, kust tõi kaasa rohkelt uusi ideid ning indu. Äsja pühitsesime ta 18. sünnipäeva — ta on juba täismees ning tema vaimu-elevus, pidev enesetäiendamishuvi ning parajamõõduline auahnuski eeldavad, et temast saab noorsoopere lähimas tulevikus täsedaima juhi (kuigi ta on moonakapoeg ning töötab esialgu veel mõisapõllul).

— — Kõik meie õppe- ning harrastusringid töötavad pideva huviga ning me raamatukogu sisaldab päälle ilukirjanduse paremiku ka populaarteaduslikke teoseid ja vajalikke käsiraamatuid. Noorsoolaste raamatukogu on olnud koolilegi tõhusaks abiks. — Koolimaja ühes klubiruumiga on aga kujunenud otse välidamatuks vajaduseks kogu noorsooperele nende vaba aja väärikal veetmisel.

— — Olles langetanud nüüd otsuse lahku-
miseks — siirdumiseks uuele tööpõllule, kus
avanevad mullegi edasiõppimisvõimalused, võin
vaadata rahuldusega noortepere tehtud tööle
ning julges teadmises nende tulevikule —
teadmises, et see, mis on jäänud tegemata
senini, tehakse kindlasti tulevikus, sest neil
seisab kirkana silme ees nende üllas siht:
kultuurne eesti kodu... O. R.

teinud palju ülesvõtteid, milliseid näen järg-
misel nädalal. Tal on ka teie kõikide nimed
ja aadressid.

Pr. Sonkinil on väga kahju, et ta seal ei
võinud omale lunastada väljavalitud Eesti
muhu rahvuskostüümi aga ta palus mind seda
asja edasi ajada ning lubas selleks 45 dolla-
rit minu käsutusse. Palun kõnelege selle tü-
tarlapsel ja selgitage selle kostüümi saamise
ja saatmise võimalusi ja tingimusi. Saaksime
nii siia ühe „eesti esitaja“ juure.

Näib, et ameeriklased sageli enam kui meie
ise oskavad hinnata meie rahvusriide ilu. Kolm
aastat tagasi Inglismaal toimunud rahvatantsu
pidustusile sõitis siit prl. Allerton meie muhu
kostüümis, mille muretsetesime talle viis aastat
tagasi. Kahjuks polnud ta seal kohanud eest-
lasi ning pidulaual oli ta siis koosviibijaid
tervitanud ameerika eestlaste poolt. Eesti
rahvariide ilu tõestuseks tooksin veel teisegi
asjaolu. Mõõdunud hooajal kuulutas New
Yorgi suurimaid kaubamaju „Macy“ võistluse
õhtukleitidele rahvariide motiividel. Ajalehe
teadetel on siin Eesti motiivid saanud esimese
auhinna. Tundub, et Eesti esiemade rahva-
loomingus tõesti peitub suuri ilutagavarasid.
Kostüümid, mida eelmisel (1938) suvel kodu-
maalt meie tantsurühmale kaasa tõin, kadusid
nagu tilk vette — oleme nende põhjal siin
juba juure arendanud mitu uut ülikonda.

Nüüd pole meil ameeriklastega kõneldes
enam vaja Eesti asukoha määramisel toetuda
Soomele. Pikad kirjeldused, pildid, maakaar-
didki Eesti kohta ilmusid pea kõikide New
Yorgi ajalehtede esimestel lehekülgedel. Ala-
lised Eestile ja Soomele kaasatundlikud kir-
jeldused ja uudised täiendavad seda ning
Eesti on saanud teatavaks kõikides ringkon-
dades.

Lavastasime ja kandsime ette siin läinud
kevadell „Eesti kosjad“, aga et seal kõik pol-
nud nii nagu oleksin näinud — muudeti amee-
riklaste maitsega arvestades liiga vabalt —
siis ma isegi ei julgenud teile saata meie
eeskava. Teen seda nüüd, sest lõpuks oli see
ikkagi väga ilus ja õnnestunud ettevõte.

Kõikidele noorsoolastele hääd tervist ja ra-
hulikku uut aastat soovides ning lootes, et
teil jätkub jõudu ja tahet meie ühise „kodu“
arendamiseks ja kaunistamiseks

jään siin teiega

Alice Zimmermann

Möödukalt

Artur Uritamm

mf

1. Meil di - ä äär-ne tä-na-vas kui ar-mas o-li see, kus

kas-te hei-nas põl-vi-ni me lap-sid jook-si-me --, me

lap-sid jook-si-me.

2. Kus ehani ma mängisin
Küll lulle, rohuga,
Kust vanataiat käe kõval mu
Tõi tuppa magama.

3. Küll üle aia taktrin siis
Ta kombel vaadata;
"Laps oota!" ütles ta, see aeg
on kiire tulema.

4. Aeg tuli, maa ja mere pääl
Silm mõnda seletas,
Ei pool nii armast olnud saäl
Kui küla tänavas.

Viimasel ajal on võimlemise saatemuusikana kasutatud ka laulu. Eesti Mängudel leidis möödunud suvel A. Vesterblomi poolt tütarlastele koostatud harjutusis ettetulev laulu-saade: „Vaikne, kena kohakene“ üldist tähelepanu.

Juuresolevalt on toodud helilooja Artur Uritammi poolt Lydia Koidula sõnadele „Meil aiaäärne tänavas“ loodud viis. Viis on Ernst Idla poolt kasutatud saatena naiseharjutusile, millised kantakse ette ÜENU noorsoopidustusil 16. juunil Kadrioru staadionil Tallinnas.

Oskus lugeda

On's lugemine töö? Valéry Larbaud kutsub teda „karistamatuks eba-vooruseks“, kuna vastandina Descartes nimetab teda „keskustelemiseks mõõdunud sajandite väärikate inimes-tega.“ Mõlemal on õigus.

Lugemise mõte jääb varjatuks neile, kes selles leiavad teatud oopiumi, mis aitab vabaneda reaalsest maailmast ja sukelduda kujutlusulmadesse. Niisugused inimesed ei suuda elada ainsatki minutit lugemiseta; kõik on neile hää; nad avavad juhuslikult mõne entsüklopeedia ja loevad säält artikleid akva-rellitehnikast täpselt sama suure innu ja ahnusega, kui kirjeldust auru-masinaist. Jäänd üksi mõnda tuppä, kus on laud mitmesuguste brošüüride ja ajakirjadega, nad jalamaid sööstu-vad neisse. Nad ei otsi raamatuist mõt-teid ega seda, mis tegudele juhib, neile piisab alalisest sõnadevoolust, mis nende silmade eest mööda tormates mõneks ajaks varjab vihatud maailma ja nende eneste hinge.

Sellest, mida nad on lugenud, ei mä-leta nad pärast enam ühtki olulist tõe; pisitõdede ja teadmete hulgast nad ei ehita endale ühtki väärtuste astmestikku. Nende harrastatud luge-mine on täiesti passiivne; see neelab küll teksti, kuid ei leia kohta nende vaimus; see ei assimileeru!

Lugemine meelelahutuseks on juba palju aktiivsem. Lugemisamatöör loeb enda lõbuks, et leida kirjanduses tea-tavaid esteetilisi ilu-väljendusvorme, või siis iseenda tunnete täielikumat eksaltatsiooni. Enda lõbuks loeb see, kes soovib leida kirjanike kaudu pa-remini väljendat kujul iseenda tõeks-pidamisi või seiku, mida ta ise on läbi elanud. Lõpuks, ka see loeb enda mee-lelahutuseks, kes (vajaduseta teatud ajajärku tunda) armastab otsida paral-leeljooni möödunu ja oleviku vahel, mis oleksid iseloomulised kogu meie inim-susele. Niisugune meelelahutuslik lu-gemine on tervislik.

Töö puhtal kujul on lugemine sel-lele, kes raamatuis otsib juba definee-ritud teadmusi, materjali, mida ta vajab viimiseks lõpule konstruktsiooni, mis tema vaimus üldjoontes on välja kujunenud. Puhtakujuline „töö-lugemi-ne“ on viljakam, kui seda tehakse pliiats käes (eriti aga juhul, kui lugeja ei või kiidelda hiilgava mäluga!). On luhtunud lugemine, kui töö jätkami-sel alatasa peab kord loetud kohti üle lugema! Ehk lubate mulle esile tuua väikese näite minu enda praktikast. Kui ma loen mingit ajaloolist raama-tut, puhtakujulise töö eesmärgiga, ma kirjutan pliiatsiga igale leheküljele konspektitud kujul vastava lehekülje mõttetuuma; peatüki lõpetanult teen ma siis raamatusse (või kui ruum seda ei luba, siis eri lehele) lühikese kok-kuvõtte kõigi lehekülgede konspektist. Nii on mul alati vajalik ülevaade ole-mas ega tarvitse ma peaaegu üleliigse teatmematerjaliga koormata.

Lugemisel, nagu igal teiselgi tööl on omad kindlad reeglid. Toon neist siin mõned tähtsamad. Esimene on, et olulisem on tunda põhjalikult paari lemmikautorit ja teatud alapiirkondi, kui tunda pealiskaudselt suurt hulka väga erineva väärtusega ja ainevald-konnaga kirjanikke. Me ei avasta pea-gu kunagi autori isikupäraseid voorusi, lugedes teda esmakordselt. Noorena peab minema raamatute sekka täpselt samuti, kui minnakse seltskonda sõp-ru otsima. Nende sõpradega, kelle poole me siis loomupäraselt oleme ha-kanud hoidma, peame üldisest massist pisut eralduma. Neid peame teiste kil-las esiplaanile seadma.

Teine reegel on järgmine. Oma lu-gemisvaras peame andma kindlasti vää-rika koha klassikuile (laiemas mõttes). Selle reegli vastu eksitakse tänapäeva modernismituhinas õige sageli! On täit-sa loomulik, et tuntakse huvi kaas-aegsete autorite vastu. Neis leitakse

kindlasti kõige suuremal määral hingesugulust. Pealegi ei oma ühekülgne minevikustuhnimine mingit arendavat mõju meie vaimuella; aga ometi ei tohi täita kogu oma lugemisnälga kaasaegsete pisi- ja väärtkirjanike loominguga, kuna on enam kui kindel, et aeg ainult õige väikesele murdosakesele neist igavikulise pitseri vajutab. Ka ei tohi

peamegi osutama domineerivat tähelepanu.

Kolmas reegel on õppida valima endale kohast vaimutoitu. Igalet vaimule vastab tema „jõutoit“. Õppige leidma neid, kes on spetsiaalselt „teie“ kirjanikud. Kirjanduses, nagu armastuseski imestame alatasa teiste valiku üle. Olge truud neile, kelle poole teid

Andrei Navon.

klassikalise kirjanduse lugemist võtta mingi elementaarse eelkoolina. Klassikaliste suurteoste arv on juba nii laialdaseks paisuda jõudnud, et me kuidagi ei või loota seda kogu ulatuses põhjalikult tundma õppida. Püüdke siis teha mingi valik, mis loomulikult ainuõigusele ei pretendeeri. Inimene võib eksida, generatsioon samuti, inimsus aga on eksimatu. Homeros, Tacitus, Shakespeare ja Molière on näiteks säärased inimsuse väljavalitud. Muidugi mitte ainsad. Nendesarnasile

teie vaist kord on tõmmand. Oma valikuga oleme endale parimad kohtunikud!

Neljanda reeglina annaksin siin juba täiesti lugemistehnilise näpunäite. Püüdke luua neil tundidel, mil loete, enda ümber säärane hardumusatmosfäär, mis täidab näiteks teatrisaali jõuliselt kõitva näitemängu ajal. Õige lugeja ootab kannatamatusega pikki õhtutunde või hämarat talve pärastlõunat, mil ta pühendub anduvale lugemisele. Tlk. I. Paulson

Tähelepanekuid Lapist

Nüüd on kaugel Lapis, Soome avaral ja piiritul põhjamaal valge lumine talv ning pilkane öö, mille valgustamiseks oma taelandest väsimatult vehivad tuld virralised. Laplaste tuhande-päised loomakarjad siirduvad sel aastaajal Jäämere rannikumaalt Kesk-Lapi tundrutesse ja soistele aladele, et elatuda põdrasamblast, tühipaljast ja viletsast moonast, mida iga loom paljuks paneks. Kuid poro — põhjapõder, on sama vähenõudlik kui ta omanik laplanegi. Poro lepib põdrasambлага, ent laplase peatoidus ja leib on kõik selles ühes — „poro“ lihas, mida süüakse ikka ning jälle.

Siis, mil nende ridade kirjapaneja oma suvepuhkuse kuu Lapis veetis, oli seal südasuvi. Selline kummaline aeg, et päike paistis ühtejõudu taevast kogu päeva ja öö. Keskööpäike.

Maailmas on rohkesti vaatamisväärilist ja avatlevat, kuid seda omapära mida evib Lapimaa, pole kusagil. Tema peamine võlu peitub kõiges ürgses ja tugevas: siin on niivähe, mida inimkäsi loonud ja ehitanud. Või mida olekski siin inimesel suurt ette võtta peale kalarikaste vete rookimise ja metallide, peamiselt nikli kaevamise, kuna kogu sinne maastik, kus valitseb ligemale 8—9 kuud talv, on teatud kõrguses täiesti taimekatteta mägismaa.

Kummaline on vaadata ja imetleda sealpool nabapiiri kaske, milline taim ronib pea-aegu kõige kaugemasse põhja, jonnakalt koguni tundrute kiviseid seinu üles. Seal on ta surutud vastu maad nagu meil reburaigas või karukolle. Nii ta ronib küürutades ning lehed on tal kitsad ja nahksed nagu okkad kadakal.

Kultuurtaimedest kasvatatakse üksikutes Lapi asulates peamiselt otra. Oli huvitav juulikuu alul näha Muoni kirikukülas tihedas vihmasajus seemendavat meest. Ta heitis pihuga külmatist odrateri mulda ning siblis need puurehaga õrnalt sisse.

— Kas sest viljast asja saab?

— Kui Issand säästab varased hallad, eks siis saa, ütleb külvaja ning vaatab nagu vanutades alul soode, siis nagu palvetades taevaste poole. Niisugune taim on oder, et valmib kiiresti ses kummalises suves, lühikeses

Autor vestlemas rahvarõivais laplasega.

kuid intensiivses suves, kus päike sel ajal üldse ei looju, kus on soojust ning niiskust.

„Kõik Lapis õitseb, närtsib nobedasti: maa, rohi, vili, vaevakasedki,“

laulab sealte nende oma laulik Eino Leino. Ja pärast seda kiiret ning heledat suve algab pikk talveperiood, mil kõige vaevalise ja halli matab 1—2 meetri paksune lumi, mil öid-päevi märatsevad tuisud ning möllavad lumesajud. Häda sellele, kes niisugusel ööl eksib tundrusse, kui ta pole just laplane — kes öeldakse olevat nõid ning elavat ka hanges. Soome riik on kannud ränki kulusid ning venitanud läbi Lapimaa, enam kui poole-tuhande klm pikkusi autoteid. Need muravad läbi kaljude, üle kõrgendikkude, soode ja metsade. Nende äärde kaugettesse punktidesse on riik püstitanud moodsad, ülisuured hotellid turistidele. Ja ühe säherduse hotelli hallis, milline asub ürgse Pallastunturi pilvepiiridesse tõusva graniitmäe nõlvakul, on silt tekstiga:

Matkaja, ära mine
tuisus ega sajus tundrusse,
seal ootab sind surm!

Ja asja kinnituseks on manu maalitud surnu pealuu.

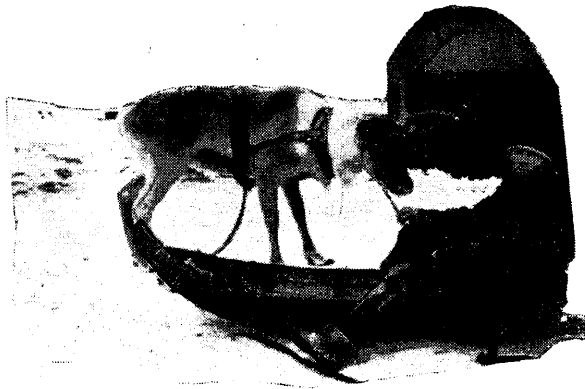
Üks Skandinaavia päritoluga matkameestest on tundrust leidnud pleekind inimese kolba. Ta keksleb sellega ringi hotelli avaraid saale. Kuid, kes teab, millist traagilist heitlust tolle omanik elava inimesena pidas tundru öös ja tuisus, kuni surm päästis ta kannatustest.

Kui oled hulkunud pimenemata ööpäeva tundrus... Kui oled kingad täksind kividel ronides närudeks, kui oled leidnud vaid mõne ämbliku ja ara polaarkanakese, kui oled heinakuu alul pikutanud tundruküljel päikese kiirtes säraval lumel ja kõigi teiste imede juures seistes tundrumäe-tipu lagipeas päikespaistes, mil sinust madalamal liiguvad pilved, puistates vihma Lapi soodele ja järvedele, kui seda kõike elad ja talletad ainsana ilma, et sind siit või sealt inimese pilk varitseks, siis otsekui oleksid võlutud Lapimaast. Igatahes seevõrra, et mõtled eneselt siia veel kunagi „asja“ olevat.

„Ja maa oli tühi ning paljas,“ algab Piiblis Moosese 1. raamatu teine salm. See on õpitud peakolusse omaaegses vallakoolis esimesel koolinädalal. Seni ei olnud sellest maa tühjusest õiget ettekujutust. Rännates aga Lapis saab see piltlikuks. Õelge mistahes, aga ainult niisugune võis maailm olla siis, kui Looja selle kallal oma tööd algas. Muidugi, kui kesköö alaliselt helkiv päike ära võtta.

Laplane ise on väljasurev tõug. Matkamehe reisuliteratuurist võib lugeda, et Soome tohututel Lapi aladel elutseb vaid paartuhat laplast mõne miljoni põhjapõdraga. Nad on koliv ja piskust elav rahvas, kel päris hea ja hubane on olla seal, kus käepärast jää ning lumi. Sellep nad trügivadki Lapi suve eest päris põhja, et talvekuudel jõuda lõuna poole oma poolmetsikute põtradega, kuni Rovaniemi. Laplaste kultuuriline tase on madal. Ent nende kultuuriks on iidsed ja ürgsed traditsioonid, kombed ning õiglus. See tingib põlise aususe, mis on nii tugev, et laplast kelmusele kallutada tähendab sama keerukat ülesannet, kui kasest mändi teha. Või midagi taolist. Keel aga on suguluses soome keelega, järjelikult siis ka meie keelega. Riides on nad rahvarõivas, milles palju põdranahka ja kisendavalt verevat värvi... Sellest kõigest aga pajatada ei võimalda sinise ruumi nappus.

...Nüüd on kandunud siiagi ürgsesse Lappisse vaenuvanker. Veerevad nüüd sõjamasi-

Laplane põhjapõdraga.

Foto A. Meikop

nad ja kahurimürskudest kaiguvad pimedat talve otsatud ööd. Puutumatu, neitsilik ja ürgne Lapimaa on lülitatud võitleva tsivilisatsiooni huvialadesse.

Mõeldes Lapimaale, lõpetagem Eino Leinoga:

Kõik üks on, kõik on sama: Lapi suvi.

See võtab jõu, see kaeblema veab suu.

On lühike siin linnu lauluhuvi

ja lille õitsmine ja rõõm kõik muu.

Siin pikad ainult talved — koolnud, kalged!

Ja mõtted suured suvilindena

vaid hetke siin — et tõsta tiivad valged

ja jätta maha jääne Lapimaa.

LUMEMAA POEESIAT

N Ä I L G

Häda tuli minule —
elada enam ei suutnud
senisel asupaigal.
Näljast nõrkevana,
kukkumas igal hetkel
läksin matkale siis.
Väiksel Moskusokse järvel
kalad mind petsid
ei saand eine raasugi,
Vaevu vaarusin veel
selle kose poole,
kus mullu lõhesid püüdsin.
Lohutuseks igatsesin
kas või silmatagi
midagi vees ujuvat.
Lootused mind petsid
libisesid käest ja kadusid
nagu pingul köis.
Kas siis uut asupaika
ma enam ei leia?
Loitse laususin siiski kogu tee... .

Knud Rasmusseni jär. vabalt eestistanud A. Mp.

Vandeadvokaat

Nikolai Teiss †

Aastavahetusel tabas kogu ÜENÜ noorsooperet kurb sündmus. Üks noorsooliikumise veteraane, N. Teiss varises manalasse parimas meheas 2. jaanuaril s. a.

Nrs. N. Teiss oli üks nendest vähestest noorsooliikumise algaastate juhtivatest tegelastest, kes elutöö suurenedes ja keskikka jõudes, ikka vaimset nooreks jäädes, veel aktiivselt noorsootööst osa võttis.

Nikolai Teiss sündis Paides 24. nov. 1896. a. preestri pojana. Vanemate siirdudes Tallinna, sai kadunu oma alg- ja keskhariiduse Tallinna Aleksandri gümnaasiumis. Peale gümnaasiumi lõpetamist kavatses saada metsateadlaseks, milleks astus Peterburi Metsa Instituuti. Algav Vene revolutsioon ja vanemate kehv ainealine seisukord aga sundisid õpingud Peterburis lõpetama ja kadunu asus uuesti Tallinna, kus joonistajana ja hiljem kohtu kantseleis ametnikuna endale ülespidamist teenis. Kohtu alale minek tegi metsateadlasest juristi. Kohtu kantseleiametnikuna, hiljem ringkonnakohtu abisekretärina, õppis kadunu töö kõrval Tartu Ülikoolis õigusteadust.

Ülikooli lõpetamisel 1925. a. asus ta praktisecrima tegeliku advokaadina; algul vandeadv. Sorokin'i abina ja alates 1931. a. vandeadvokaadina. Hea juristina omas ta laialdase klientuuri, olles ühtlasi Nõukogude Vene Kaub. esinduse juriskonsuldiks.

Olles mitmekülgsete vaimliste huvidega, jätkus kadunul aega oma elu-

kutse töö kõrval innukalt osa võtta seltskonnatööst.

Paljudes organisatsioonides tegev olles, olnud Tallinna Akadeemilise Klubi juhatuse liige ja klubivanem, Tallinna Jahtklubi juhatuse liige ja tegev noorte väljaõppe alal, ÜENÜ Keskjuhatuse liige 15 aasta kestel, 1926. a. abiesimees, täites ühtlasi esimehe kohuseid. Pidevalt olnud ka Tallinna osakonna juhatuse liige, esimees ja juriidiline nõuandja. Pidanud mitmekesiseid referaate ja osa võtnud ÜENÜ huvimatkadest välismail. Osa võtnud peaaegu kõikidest ÜENÜ Esinduskogu koosolekutest, kus oma asjalikkude sõnavõttudega oskas sageli näidata õige küsimuse lahenduse ja rahustada ülekeevaid meeli. Tagasihoidliku, humoorika esinemisega oskas ta kõikjal võita sõpru. Kõrge intellektiga aateinimesena olid tal ellusuhtumise määravaks teguriks vaid vaimsed huvid, tehes ühiskondlikku tööd ilma kisa ja kärata. Ühiskonnale on kadunu N. Teiss oma lühikesest eluajast palju aega, tööd ja energiat ohverdanud.

Peale abikaasa, vanemate ja sugulaste jääb kadunut leinama arvukas sõprade hulk ja noorte pere.

N. Teiss on kadunud, kuid tema nooruslik, energiaktillane ja alati värske vaim jääb püsivaks eeskujuks ÜENÜ laialdasele noorsooperale.

Ärgu kustugu kunagi mälestus heast, otsekohesest, ausast, ideelisest inimesest ja tublist noorsoolasest Nikolai Teiss'ist.

V. Roopere.

Kuusalu ÜENÜ 20-aastane

4. jaan. 1940. a. sai ÜENU Kuusalu osak. 20 aastaseks. Aastapäeva õhtul peeti osak. korraline üldkoosolek Kuusalu rahvamajas, millest võttis osa 35 noorsoolast.

Kuna see üldkoosolek toimus just osak. 20. aastapäeval, siis oli see nimetatud juubeli üldkoosolekuks, millist momenti tähistas osak. esimehe Endel Vaherma 20-a. tegevuse ülevaade. Esimees oma ülevaates tähendas muuhulgas: Osak. kahe aastakümne tegevuses on olnud õieti kolm tegevuse perioodi. Esimene — asutamise kuni 1927. a., kus asutajate noorte hoogne tegevus oli keskendatud Kirjandusringi ümber. Peeti referaatõhtuid kirjanduslikel teemadel, anti välja oma kuukirja „ÜENÜKO Kuukiri“ ja oldi üldiselt väga aktiivne ja loov, eriti kunstiküsimusis. Samal tegevuseperioodil organiseerus sportlasperespordiringi ümber, kus harrastati peamiselt jalgpalli, mille edukamaks harrastamiseks asuti tasandama jalgpalliväljakut. Tülivere kaldale, põlisesse kuusikusse rajati 3 aastaga jalgpalliväljak, ning noorte energia ei kohkunud tagasi põliste kuuskede ja kivide eest, kuigi pühapäevadele tuli võtta äripäeva õhtuid lisaks. Selle väljaku planeerimine annab vahet kõige ilmekamalt tunnistust selleaegsete noorte teotsemistahet. Nüüd, kahjuks, on see hoole ja armastusega tasandatud spordiväljak seisnud aastaid kasutamata, kuna sportliku tegevuse keskoht on vahepääl nihkunud mujale. Teise tegevusperioodi moodustab ajavahemik 1927—1936. a. See ajajärk kandis õieti piduprogrammilist ilmet, kuna selleks ajaks olid lõpetanud tegevuse kõik alul loodud ringid. Edasi elas vaid raamatukogu, mis oli 1927. a. võetud avalike raamatukogude võrku, on sellestajast päale tõusnud üheks Harjumaa suuremaks oma ligi 1500 köitega.

Teiste tegevuseharudena töötas osak. segakoor 1930—1935 aastani.

Selle perioodi langus oli tingitud üldisest maaajanduskriisist kui ka osak. tegevuse sise-mistest lahkeliidest.

1936. a. — siiani, moodustab osak. tegevuses kolmanda tööperioodi. See algas kirjandusliku tegevusega uuesti ellukutsutud kirjandusringi ümber, milline oma tegevuses ei olnud vähem hoogne osak. asutamisaastate kirjandusringi tööst. Selle tegevushoogsus kahjuks aga elas ennast ühe aastaga üle ja juba 1938. a. oldi sunnitud Kirjandusringi likvideerima. Selleasemele loodud Hõimu Ring jatkas mitmeti likvideerinud Kirjandusringi vabaharidustöölikku suunda ja kuigi praegu selle tegevuses on näha mõõnamärke jatkab Hõimu Ring oma tegevust.

Osakonna tegevus praegu on keskendatud ringide kaudu. Nii töötavad Hõimu-, Näite-, Spordiringid ja Rahvatantsu Rühm.

Nendest eriti esiletõstmist väärib Näite Ring oma tubli ja teenelise juhi Ants Laarsiga eesotsas. 20 aasta jooksul on antud

kohapääl kui ka väljas sisukaid ettekandeid, millised, eriti väljaspool Kuusalut on aidanud hoida ja tutvustada osak. nime. August Kitzberg'i draamade „Libahunt“, „Kauka Jumal“, „Tuulte pöörises“, H. Raudsepp'a komöödiate „Mikumärdi“, „Vedelvorst“ j.t. näidendite kõrval on olnud vast kõige silmapaistvamaks lavastuseks L. Andrejev'i „Inimese elu“. See 101 tegelasega ekspressionistlik näidend. millise tegelaste arvu kohapääl täitsid 52 inimest, oli nagu teatri kooliks. Püüdes tunnustada Ants Laars'i, kui näitejuhi teeneid osak. elus, valis üldkoosolek tema osak. auliikmeks.

Kõige teenelisema noorsoolasena osakonna ajaloos kerkib esile Ernestine Tohver'i kuju. Pole vast liialdatud kui ütlen; et suurema osa 17 aastast, mil tema kaasatöötas, võlgneb osak. oma olemasolu just temale. Seepärast on Ernestine Tohver'i nimi kirjutatud jäädavalt osak. ajalukku, ent mitte ükski sinna, vaid ka kõikide kaasaegete südamesse on kirjutatud tema kui ennastsalgava ja otse ideaalse noorsootegelase nimi.

Vähe kaalub tema teeneid üles see, et üldkoosolek valis tema osak. auliikmeks.

Üldkoosolekule järgnes omavaheline jõulupuukingituspakkide vahetamisega jõuluvana kaasabil.

6. jaan. 1940. a. tähistas osak. oma tegevuse 20 aastast kestvust vastava aktusega Kuusalu rahvamajas. Üle 300 külalise täitis avara saali.

Osakonna tegevusest andis ülevaate esimees, E. Vaherma, milles austati osak. valitud auliikmeid ja mälestati surmaläbi lahkunud liikmeid Gustav Abrelthal, Rud. Rannik, Gustav Vesilind, Richard Renning, Tuulik.

Aktusekõne pidas ÜENÜ Keskjuhatusese peasekretär August Meikop, märkides ÜENÜ tähtsust meie omariikluses ja omakultuuris.

Tervitusi ütlesid paljud kohapealsed org-id, Hirvli ÜENÜ ja telegraafi teel mitmed osak. ended liikmed.

Aktusele järgnes koosviibimine teclauas ja õhtul pidu, kus tuli ettekandele osak. auliikme Ants Laars'i lavastusel Ed. Vilde „Pisuhänd“. Ettekanne õnnestus kõigiti, ent majanduslikult oleks tahtnud näha suuremat tasuvust. Kuusalu osakonna noored said oma aastapäevast uut julgust ja usku järgmise aastakümne tööks. Kandku edasi Teid, lugupeetud kaasnoored, kes Te olete ÜENÜ kolmanda aastakümne rajajad, sama tööind, mis on kannud seda tööd kaks aastakümnet, siis ei jää tulemata ka veel ilusamad tagajärjed.

Võtke omaks, E. Vaherma 20. aastapäeva pühenduses üteldud sõnad:

„Ka nüüd, kus üle meie kuldse Kungla,
On laskumas, võibolla, pime öö.
Me hoiame veel kõrgel aate tungla;
sest teame — ees meid ootab raske töö!
Me loome uue, igavese päeva algust
Ja südamete tulest teeme võimsat valgust!

ÜENU Tartu osakonna elust

ÜENU T.O. üks perekamaid võsuid on Noorte Ring, mille moodustamisest on möödunud üle aasta. Sihiks seati: koguda alla 20-a. noori ja neile pakkuda võimalusi seltskondlikuks isetegevuseks. Selleks on iga pühap. kella 16.30—17.30 koondus, kus käsitatakse mitmesuguseid küsimusi, nagu seltskondlikku kasvatust, kirjandust jne. Kella 17.30—18.30 on seltskondlik osa, kus noored tegelevad mitmesuguste seltskondlike mängudega ja rahvatantsudega.

Noorte juhina on tegutsenud pikemat aega nrs. stud. theol. Ferdinand Malvet. Ülikooli õpingute tõttu on ta tagasi tõmbunud osakonna muudest üritustest ja pühendanud end täiesti noorte tööle. Praegu kuuluvad Noorte Ringi juhatusse nrs. F. Malvet — noorte juhina, Meeta Valdmaa — sekretärina ja E. Plink — koonduse vanemana.

Noorte Ringi liikmeskonda kuulub praegu üle 70 noore ja kogu aeg suureneb liikmete arv pidevalt. Ringis on töö jagatud harudeks, kuhu kuulumine on vabatahtlik vastavalt huville. Nii töötavad praegu kirjanduse-, näite-, spordi-, male- ja rahvatantsu harud ja võimlemisrühmad.

Tartu linna koolivalitsusega on astunud kontakti, mille järeltul on noortele võimaldatud külastada tasuta kino- ja vähesel tasul eest teatrietendusi. Ühtlasi on koolivalitsuse poolt võimaldatud tasuta koolivõimlate kasutamine tütarlaste ja poiste võimlemisrühmadele kord nädalas. Tegutsevad agaralt ka raua- ja puutöörühmad poistele ja käsitöörühmad tütarlastele.

Noorteringi suurem üritus oli jõuluõhtu korraldamine 17. dets. 1939. a. osakonna ruumes. Ühtlasi anti sel puhul välja seinaleht „Põhja Täht“, kus leidub rohkesti kirjutusi noortelt. Jõuluõhtu kujunes väga meeleoluküllaseks. Vastava tseremooniaga vannutati ja võeti Noorteringi täisõiguslikeks liikmeiks 26 noort. Südamlikke tervitussõnu ütlesid osakonna esimees Aksel Kallas ja asut. liige A. Kull. Järgnes vaimulik osa, kus jutlustas Maarja kog. abiõpetaja O. Kodres. Jõuluõhtut kaunistasid noored deklamatsioonide-, laulude-, muusika- ja tantsuettekannetega. Lõpuks ilmus jõuluvana rohkete kingitustega. Ruumid olid publikut tungil täis, kes jäi ettekanne- tega väga rahule.

Teotahelise Elva noorsoo pidupäev

Rõõmu- ja tulemusterohke päeva elasid üle Elva üenülased oma osakonna 10-nda aasta-päeva künnisel pühap. 10. dets.

Vilka ja andumusrohke töö järele, mis kees nädalaid enne pidustusi ÜENU kodus, võidi pühap. 10. dets. asuda suurpäeva pühitsemisele. Esimeseks toiminguks oli vaikne käik Elva kalmistule, kus igaviku rahus puhkavad noorsoolased K. Voormann ja V. Krebstein. Osak. esimees M. Lukk lausus järelhüüdeid lahkunuile ja mõlemate kalme ehti lihtsate männipärgadega.

Pealelõunal koguneti päevakohaselt dekoreeritud osakonna kodusse, et märkida aktusega tähtpäeva. Kohal oli arvukalt Elva seltside esindajaid; kahju ainult, et puudus linnavalitsuse esindaja. Aktus algas õp. Kuuse avasõnaga, misjärele vaimuliku osa täitis õp. A. Bender. Kuulnud J. Pärna viiulisoolosid järgnes osak. abiesimehe Ilmar Antoni aktusekõne, mis oma rahvusliku põhiteemaga köitis noori. Võimsalt kõlasid osak. meeskoori lauluhelid A. Kuuse juhatusel. Kui kuuldud ära osak. esimehe Märt Luku ülevaade senisest osak. tegevusest, said sõna tervitajad. ÜENU Keskjuhatuselt tõi tervitusi H. Tarand, kes rõhutas tarvet eriti praegusel ajal säilitada kindlat meelt ja ühtehoidu, et ajaloo raskusi võita.

Õhtune pidu koolimajas kujunes üheks sisukamaks, mis Elvas peetud. Esines osakonna meeskoor A. Kuuse juhatusel, osak. kõnekoor I. Antoni juhatusel, osakonna rahvatantsutrapp O. Nigoli juhatusel, saades suure menu osaliseks, soliste deklameerimise, klaveri, viiuli, laulu ja tantsu alal ning kanti ette A. Soka juhatusel Ed. Vilde „Maatra sõja“ dramatiseering 7-mes pildis proloogi ja epiloo-giga. Tantsuks näitas oma võimeid osak. jazzorkester E. Avarsoo juhatusel.

ÜENU Elva osakond on aastate jooksul kujunenud Elvas edukamalt tegutsevaks organisatsiooniks, kust välja läinud palju ilusaid algatusi. Kultuuriliste püüdluste poolest on Elvas ÜENU esirinnas sammujaks, pakkudes oma liikmeskonnale mitmekülgset tegevusvõimalust. Praegu on osak. pere kasvanud 150-le, tegutseb arvukalt eriharusid ja töötatakse täie pinge ning hooga. 10 aasta jooksul on ÜENU Elva osakonnast läbi käinud ligi 350 noort.

LÜHITEATEID

ÜENU OSAKONDADEST

ÜENU Kaiu osakond algab tegevuses 19. aastat. Liikmeid on 81. Töötavad mees- ja naisvõimlemise rühmad, segakoor, näite- ja spordiharud, rahvatantsurühm ja põllundusharu. Viimasesse kuulub 75 liiget. Tegevus on raskendatud ruumide puudusel.

ÜENU Muru osakond on otsustanud käesoleval aastal asuda oma maja ehitamisele, et saada kooskõitumise ja klubi ruume. Teotsevad spordi-, näite-, kirjanduse-, põllunduse- ja kodumajanduse harud, segakoor ja orkester ning põllumajanduse ja lavategevuse õpiringid. Liikmete arv on 50.

ÜENU Vohnja osakonnal on praegu üle 50 liikme. Kümne aasta jooksul on osakonnast käinud läbi 158 noorsoolast. Läänud aastal korraldas osakond 13 mitmesugust avalikku üritust, mida külastas 1150 inimest. Näiteharu on lavastanud Antsoni Kosjatalu, Mälgu Mees merelt ja Raudsepa Vedelvorst. Osakonna 10. aastapäeva aktus toimub 28. jaanuaril.

ÜENU Hõimla laiendab tegevust

Noorus vajab kõige mitmepalgelisemat tegevust. Ei oleks õige tema vabatahtlikku organisatsioonilist harrastust sisustada ainult ühekülgsel tegevusega, vaid noortele tuleb pakuda laialdast tegevusvälja, kus igauks saaks oma huvide ja võimete kohaselt tegevusse rakenduda.

Nii on Hõimla osakonnas uute tegevusharudena ellukutsutud esmaabi- ja tervishoiuharu, õppe- ja enesearendamisering ning ühistegevuseharu.

Esmaabi ja tervishoiuharu eesmärgiks on võimaldada noortele teadmisi ja oskusi mis on vajalik tervise hooldamisel ja võimalikel õnnetusjuhtumel esmaabi andmisel ning et neist haru noortest saaksid osakonna juures tublid esmaabiandjad-samariidid.

Ühistegevuseharu eesmärgiks on koondada enese ümber noori ja neile selgitada ühistegevuse tähtsust väikerahva oludes ja käsitleda kõiki sisse alasse puutuvaid küsimusi.

Ühistegevus, kui laiade rahvahulkade organiseeritud majanduslik tegevus on Eesti rahva alusmüüriks ja seda müüri peavad ehitama kõik, kellel südamel kodumaa hää-käekäik.

Õppe- ja enesearendamisringis saab tegevus olema Haridusliidu kavade kohaselt.

Aig. Kaare.

ÜENU Kohtla-Järve osakonnas töötavad hoogsamalt spordi- ja näiteharu, rahvatantsu ja mees- ning naisvõimlemise rühmad. Liikmeid on 77, neist 43 alla 20 aasta. Kavatsusel on kohaliku talispordi päeva ja ümbruskonna maateatri tegelaste kursuse korraldamine.

ÜENU Randvere osakonna aastase tegevuse tähtsamana tulemusena võib mainida avaliku raamatukogu ellukutsumist, kus praegu juba üle 100 köite. Raamatunädala puhul korraldati raamatuaktus ja näitus. Liikmeid on 43. Hoogsamalt töötavad spordi- ja näiteharud.

ÜENU Rutikvere osakonnal oli 2. jaanuaril suurem tähtpäev. Seoses 10-aastase tegevuse mälestamisega toimus sel päeval lipu õnnistamine ja üleandmine. Aktusele oli kogunenud külalisi 300 ümber. Lipu õnnistamist toimetas Põltsamaa õpetaja Kuurme. Lipu üleandmise teostas vastava sisuka sõnavõtuga keskjuhatause peasekretär A. Meikop. Osakonnal näib tegevuse jätkamiseks uues äsjavalminud koolimajas häid võimalusi, seda enam, et ka kohalikud õppejõud edukalt kaasa aitavad noorsootööl.

ÜENU Veriora osakonnas liigub hoogne tegevus. Osakonna liikmeile ja sõpradele korraldati 23. detsembril Männisalus sekretäri prl. H. Saltsoni kodus omavaheline meeldiv koosviibimine. Esines osakonna rahvatantsurühm rahvale armsaks saanud viiuli ja kandle saatel, kuna osakonna meeskoor kandis ette jõululaule Richard Mähari juhatusel.

ÜENU Valgejõe osakonnal oli läinud aastal 50 liiget. Töötasid spordiharud, näiteharu, segakoor, kirjandusharu, aiandusharu, maanoorte ja spordiliidu noorte ring. Osakonna ülevalpidada on avalik raamatukogu 345 köitega. Ilmub oma ajakiri „Põhjavalgus“. Osakond peab ülal aiandusringi ning maksab assistendi palgaks 350 krooni aastas. Tähtsamaks kavatsuseks eeloleval aastal on vabandussõjas langenud leitnant Parktali sünnikoha tähistamine.

ÜENU Vihterpalu osakond asub Harjumaa hõredalt asustatud kohas. Liikmeid on 34. Teotsetakse spordi-, näite-, rahvatantsu-, meesvõimlemise-, naisvõimlemise-, male, kodukaunistamise- ja naiskäsitöö aladel; on olemas 22-liikmeline segakoor ja 7-liikmeline keelpillide orkester. Kavatsetakse erilist rõhku panna rahvatantsu viljelemisele.

ÜENU Pagari osakonnas on liikmeid 60. Teotseb 30-liikmeline laulukoor, keelpillide orkester, näiteharu, rahvatantsu-, mees- ja naisvõimlemise rühmad ning maanoorte ring 12 liikmega.

Vastasutatud ÜENU Holstre osakonnal on praegu 34 liiget. Kutsuti ellu 30-liikmeline segakoor. Töötab spordi- ja näiteharu ning rahvatantsurühm. Suurimaks kavatsuseks on osa võtta ÜENU pidustustest Tallinnas.

ÜENÜ Mudakuru osakonnal on praegu 53 liiget, neist 21 alla 20 a. vanad. Teotsetakse spordi-, rahvatantsu, näite ja kirjanduse aladel. Naisalased arendab naisharu ning aiandusringi on registreeritud 50 osavõtjat. Raskusi teeb vastavate ruumide puudumine.

ÜENÜ Mädapea mälestas hiljuti kümne aastast tegevust. Liikmeid on 68. Kümne aasta jooksul on liikmeid käinud läbi 320. Osakonnal on lugemislaud, kuhu tellitud 10 tähtsamat ajakirja. Oma väljaandena ilmub „Noor Elu“, millist läinud aastal ilmus 28 numbrit. Töötavad spordi-, näite-, kirjandus-, nais-, male- ja aiandusharud, laulukoor, keelpillide orkester, mees- ja naisvõimlemise rühmad ja rahvatantsurühm. Töötavad kirjanduse, üldhariduse ja lavategevuse õpiringid. Korraldati võimlemise ja rahvatantsu kursused. Korraldati 20 avalikku üritust, millest võtnud osa üle 1000 külastaja.

ÜENÜ Vohnja osakond 10-aastane.

11. jaanuaril möödus 10 a. ÜENÜ Vohnja osakonna asutamiseast. Asutajajaks olid Georg Vahrberg (praegu Jüri Variste), Meeta Elbi, Aadu Randlo ja Rudolf Kurimo. Asutati laulukoor J. Variste juhatusel, näiteharu August Tammari hoole all ja rahvatantsurühm Leida Elbi juhatusel. Hiljem asus tegevusse veel keelpillide orkester Bernhard Kullamäe juhatusel.

On elatud üle häid ja halbu päevi, tõusu ja mõõna vaheldusi, kuid viimaseil aastail on elatud edu suunas.

On korraldatud aktusi, ringreise kodumaaga tutvumiseks, osavõetud üleriigilisest üritusist. Tegutsevad praegu laulukoor, rahvatantsurühm, näite ja spordiharud. Osakonna rikkuseks on keelpillide orkester. Muusikariistu on aastate jooksul hangitud Kr. 1150 väärtuses.

Juhatusse kuuluvad J. Variste (esimees), Veera Kalle (abiesimees), Aino Söösik (sekret.), Bernhard Kullamägi ja Aleks. Mõlk. Mainida tuleb veel Alfr. Ajandu (näitejuht), Aadu Vilinurm (koorijuht) Andres Kulle (parim sportlane jt.).

Osakonda on kogunenud arvukas noortepere ümbruskonnast.

Osakond tähistab 10. aastapäeva vastava aktusega 28. jaanuaril.

ÜENÜ Jäärja-Veelikse on hankinud endale krundi, kuhu kavatakse ehitada vabaõhu näitelava. Osakonnal on praegu 100 liiget. Tegutsevad spordiharu, maanoortering, naisharu ja rahvatantsurühm. Vallaoavalitsus aitab kõigiti tööle kaasa.

ÜENÜ Nao osakond sai läinud aastal 10 aastaseks. Vastav aktus toimus koos lipu õnnistamisega Ambla õpetaja Annasti poolt.

Peokõne pidas hra A. Meikop. Osakonnas töötavad näiterühm, spordiharu ja rahvatantsurühm.

Hoolimata ruumide raskusist on näiterühm tegutsenud väga intensiivselt. Rahvatantsurühm on esinenud kodus ja väljas. Spordiharu on korraldanud käsipalli ja jalgpalli võistlusi.

Aasta jooksul on korraldatud 23 üritust, millest võtnud osa 2284 isikut.

ÜENÜ Simuna tähistab käesoleval aastal oma 20-aastast juubelit. Osakond on parimaid ÜENÜ maa spordi osakondi ja pidevalt töötanud 20 aastat. Osakonnal on kavatsus juureehituse teel Haridusseltsi majja ehitada oma ruume. Liikmeid on praegu 70.

ÜENÜ Tammispea osakond sai 10 aastaseks. Osakonnal on oma kõlakoda, kus suve jooksul esitatakse mõned näidendid. Talve kuudel kujundatakse tegevust mõnes talutares. Korraldatakse mõned aktused, kõneõhtuid, harjutatakse rahvatantse ning korraldatakse käsitöö kursusi. Üldse on talvekuudel tegevus intensiivsem ning ilmub siis tavaliselt ka oma ajakiri „Põhja täht“, mis pika teekonna mööda liikmeskonna talusid teeb enne kui lugemislaua laekasse puhkusele jõuab. Suvel on meeldivamaks alaks kodukaunistamine. Kirjandusharu korraldas raamatunädala aktuse ning kirjanik Mait Metsanurga loomingusse uurimisretke. Kavatakse muretseda osakonnale lipp ning korraldada mööblivalmistamise kursused.

E. Kruusvall.

ÜENÜ Ohne osakond on esimese tegevusaasta kestel olnud vägagi aktiivne. Aasta lõpu osas korraldas osakond Raamatu-Nädala aktuse 25 novembril, jõuluõhtu 27. detsembril ja pääkoosoleku 1. jaanuaril. Tegevuskava koostati mitmekülgne. Korraldatakse samariitlaste ja rahvatantsu kursused, hangitakse osakonnale lipp ja spordivahendeid, pannakse enam rõhku maakultuuri viljelemisele

L. T.

Ajakiri EESTI NOORUS ilmub kord kuus

Vastutav ja peatoimetaja August Meikop tegevtoimetaja H. Tarand

Toimetus: G. Ernesaks, A. Leinjärv, H. Lepik, A. Moor, U. Toomi, O. Uudeküll.

Address: Lembitu 20, Tallinn. Telefon 429-77. Posti jooksev arve nr. 156.

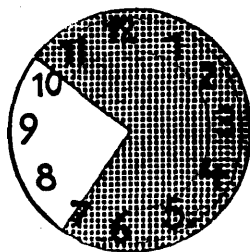
Tellimishind: aastaks kr. 3.—, poolaastaks kr. 1.75.

Väljaandja: Ülemaalse Eesti Noorsoo Ühenduse Keskjuhatuse.

Trükkikoda „Estotrükk“, Suur Karja 8, Tallinn. 1940. a.

Eesti Vabariigi 10. klassiloterii plaan

I KLASS — Loosimine 28. ja 29. märtsil 1940. a.	II KLASS — Loosimine 30. aprillil ja 3. mail 1940. a. Eelmise klassi pileetide vahetamine lõpetatakse 24. aprillil 1940. a.	III KLASS — Loosimine 29. ja 30. mail 1940. a. Eelmise klassi pileetide vahetamine lõpetatakse 23. mail 1940. a.	IV KLASS — Loosimine 1., 2., 3., 5., 6., 7., 8., 9., 10., 12., 13., 14., 15., 16., 17. ja 19. augustil 1940. a. Eelmise klassi pileetide vahetamine lõpetatakse 25. juulil 1940. a.																																																																																																																																																																																																																
SUURIM VOIT Kr. 25.000 (õnnelikul juhusel)	SUURIM VOIT Kr. 25.000 (õnnelikul juhusel)	SUURIM VOIT Kr. 25.000 (õnnelikul juhusel)	SUURIM VOIT Kr. 80.000 (õnnelikul juhusel)																																																																																																																																																																																																																
<table border="0"> <tr><td>1</td><td>preemia</td><td>10.000—10.000</td><td>Kr.</td></tr> <tr><td>1</td><td>võit</td><td>15.000—15.000</td><td>Kr.</td></tr> <tr><td>1</td><td>"</td><td>7.000—7.000</td><td>Kr.</td></tr> <tr><td>1</td><td>"</td><td>5.000—5.000</td><td>Kr.</td></tr> <tr><td>2</td><td>võitu à</td><td>3.000—6.000</td><td>Kr.</td></tr> <tr><td>10</td><td>"</td><td>1.000—10.000</td><td>Kr.</td></tr> <tr><td>10</td><td>"</td><td>500—5.000</td><td>Kr.</td></tr> <tr><td>10</td><td>"</td><td>200—2.000</td><td>Kr.</td></tr> <tr><td>25</td><td>"</td><td>100—2.500</td><td>Kr.</td></tr> <tr><td>120</td><td>"</td><td>20—2.400</td><td>Kr.</td></tr> <tr><td>1000</td><td>"</td><td>10—10.000</td><td>Kr.</td></tr> <tr><td>3820</td><td>"</td><td>5—19.100</td><td>Kr.</td></tr> <tr><td colspan="2">5000 võitu + 1 pr. =</td><td>94.000</td><td></td></tr> </table>	1	preemia	10.000—10.000	Kr.	1	võit	15.000—15.000	Kr.	1	"	7.000—7.000	Kr.	1	"	5.000—5.000	Kr.	2	võitu à	3.000—6.000	Kr.	10	"	1.000—10.000	Kr.	10	"	500—5.000	Kr.	10	"	200—2.000	Kr.	25	"	100—2.500	Kr.	120	"	20—2.400	Kr.	1000	"	10—10.000	Kr.	3820	"	5—19.100	Kr.	5000 võitu + 1 pr. =		94.000		<table border="0"> <tr><td>1</td><td>preemia</td><td>10.000—10.000</td><td>Kr.</td></tr> <tr><td>1</td><td>võit</td><td>15.000—15.000</td><td>Kr.</td></tr> <tr><td>1</td><td>"</td><td>7.000—7.000</td><td>Kr.</td></tr> <tr><td>1</td><td>"</td><td>5.000—5.000</td><td>Kr.</td></tr> <tr><td>2</td><td>võitu à</td><td>3.000—6.000</td><td>Kr.</td></tr> <tr><td>10</td><td>"</td><td>1.000—10.000</td><td>Kr.</td></tr> <tr><td>12</td><td>"</td><td>500—6.000</td><td>Kr.</td></tr> <tr><td>15</td><td>"</td><td>200—3.000</td><td>Kr.</td></tr> <tr><td>30</td><td>"</td><td>100—3.000</td><td>Kr.</td></tr> <tr><td>120</td><td>"</td><td>30—3.600</td><td>Kr.</td></tr> <tr><td>1000</td><td>"</td><td>12—12.000</td><td>Kr.</td></tr> <tr><td>4608</td><td>"</td><td>9—41.472</td><td>Kr.</td></tr> <tr><td colspan="2">5800 võitu + 1 pr. =</td><td>122.072</td><td></td></tr> </table>	1	preemia	10.000—10.000	Kr.	1	võit	15.000—15.000	Kr.	1	"	7.000—7.000	Kr.	1	"	5.000—5.000	Kr.	2	võitu à	3.000—6.000	Kr.	10	"	1.000—10.000	Kr.	12	"	500—6.000	Kr.	15	"	200—3.000	Kr.	30	"	100—3.000	Kr.	120	"	30—3.600	Kr.	1000	"	12—12.000	Kr.	4608	"	9—41.472	Kr.	5800 võitu + 1 pr. =		122.072		<table border="0"> <tr><td>1</td><td>preemia</td><td>10.000—10.000</td><td>Kr.</td></tr> <tr><td>1</td><td>võit</td><td>15.000—15.000</td><td>Kr.</td></tr> <tr><td>1</td><td>"</td><td>7.000—7.000</td><td>Kr.</td></tr> <tr><td>1</td><td>"</td><td>5.000—5.000</td><td>Kr.</td></tr> <tr><td>2</td><td>võitu à</td><td>3.000—6.000</td><td>Kr.</td></tr> <tr><td>10</td><td>"</td><td>1.000—10.000</td><td>Kr.</td></tr> <tr><td>12</td><td>"</td><td>500—6.000</td><td>Kr.</td></tr> <tr><td>15</td><td>"</td><td>200—3.000</td><td>Kr.</td></tr> <tr><td>30</td><td>"</td><td>100—3.000</td><td>Kr.</td></tr> <tr><td>150</td><td>"</td><td>20—3.000</td><td>Kr.</td></tr> <tr><td>1200</td><td>"</td><td>10—12.000</td><td>Kr.</td></tr> <tr><td>4578</td><td>"</td><td>7—32.046</td><td>Kr.</td></tr> <tr><td colspan="2">6000 võitu + 1 pr. =</td><td>112.046</td><td></td></tr> </table>	1	preemia	10.000—10.000	Kr.	1	võit	15.000—15.000	Kr.	1	"	7.000—7.000	Kr.	1	"	5.000—5.000	Kr.	2	võitu à	3.000—6.000	Kr.	10	"	1.000—10.000	Kr.	12	"	500—6.000	Kr.	15	"	200—3.000	Kr.	30	"	100—3.000	Kr.	150	"	20—3.000	Kr.	1200	"	10—12.000	Kr.	4578	"	7—32.046	Kr.	6000 võitu + 1 pr. =		112.046		<table border="0"> <tr><td>1</td><td>preemia</td><td>10.000—10.000</td><td>Kr.</td></tr> <tr><td>1</td><td>võit</td><td>15.000—15.000</td><td>Kr.</td></tr> <tr><td>1</td><td>"</td><td>7.000—7.000</td><td>Kr.</td></tr> <tr><td>1</td><td>"</td><td>5.000—5.000</td><td>Kr.</td></tr> <tr><td>2</td><td>võitu à</td><td>3.000—6.000</td><td>Kr.</td></tr> <tr><td>10</td><td>"</td><td>1.000—10.000</td><td>Kr.</td></tr> <tr><td>12</td><td>"</td><td>500—6.000</td><td>Kr.</td></tr> <tr><td>15</td><td>"</td><td>200—3.000</td><td>Kr.</td></tr> <tr><td>30</td><td>"</td><td>100—3.000</td><td>Kr.</td></tr> <tr><td>120</td><td>"</td><td>30—3.600</td><td>Kr.</td></tr> <tr><td>1000</td><td>"</td><td>12—12.000</td><td>Kr.</td></tr> <tr><td>4608</td><td>"</td><td>9—41.472</td><td>Kr.</td></tr> <tr><td colspan="2">5800 võitu + 1 pr. =</td><td>122.072</td><td></td></tr> </table>	1	preemia	10.000—10.000	Kr.	1	võit	15.000—15.000	Kr.	1	"	7.000—7.000	Kr.	1	"	5.000—5.000	Kr.	2	võitu à	3.000—6.000	Kr.	10	"	1.000—10.000	Kr.	12	"	500—6.000	Kr.	15	"	200—3.000	Kr.	30	"	100—3.000	Kr.	120	"	30—3.600	Kr.	1000	"	12—12.000	Kr.	4608	"	9—41.472	Kr.	5800 võitu + 1 pr. =		122.072	
1	preemia	10.000—10.000	Kr.																																																																																																																																																																																																																
1	võit	15.000—15.000	Kr.																																																																																																																																																																																																																
1	"	7.000—7.000	Kr.																																																																																																																																																																																																																
1	"	5.000—5.000	Kr.																																																																																																																																																																																																																
2	võitu à	3.000—6.000	Kr.																																																																																																																																																																																																																
10	"	1.000—10.000	Kr.																																																																																																																																																																																																																
10	"	500—5.000	Kr.																																																																																																																																																																																																																
10	"	200—2.000	Kr.																																																																																																																																																																																																																
25	"	100—2.500	Kr.																																																																																																																																																																																																																
120	"	20—2.400	Kr.																																																																																																																																																																																																																
1000	"	10—10.000	Kr.																																																																																																																																																																																																																
3820	"	5—19.100	Kr.																																																																																																																																																																																																																
5000 võitu + 1 pr. =		94.000																																																																																																																																																																																																																	
1	preemia	10.000—10.000	Kr.																																																																																																																																																																																																																
1	võit	15.000—15.000	Kr.																																																																																																																																																																																																																
1	"	7.000—7.000	Kr.																																																																																																																																																																																																																
1	"	5.000—5.000	Kr.																																																																																																																																																																																																																
2	võitu à	3.000—6.000	Kr.																																																																																																																																																																																																																
10	"	1.000—10.000	Kr.																																																																																																																																																																																																																
12	"	500—6.000	Kr.																																																																																																																																																																																																																
15	"	200—3.000	Kr.																																																																																																																																																																																																																
30	"	100—3.000	Kr.																																																																																																																																																																																																																
120	"	30—3.600	Kr.																																																																																																																																																																																																																
1000	"	12—12.000	Kr.																																																																																																																																																																																																																
4608	"	9—41.472	Kr.																																																																																																																																																																																																																
5800 võitu + 1 pr. =		122.072																																																																																																																																																																																																																	
1	preemia	10.000—10.000	Kr.																																																																																																																																																																																																																
1	võit	15.000—15.000	Kr.																																																																																																																																																																																																																
1	"	7.000—7.000	Kr.																																																																																																																																																																																																																
1	"	5.000—5.000	Kr.																																																																																																																																																																																																																
2	võitu à	3.000—6.000	Kr.																																																																																																																																																																																																																
10	"	1.000—10.000	Kr.																																																																																																																																																																																																																
12	"	500—6.000	Kr.																																																																																																																																																																																																																
15	"	200—3.000	Kr.																																																																																																																																																																																																																
30	"	100—3.000	Kr.																																																																																																																																																																																																																
150	"	20—3.000	Kr.																																																																																																																																																																																																																
1200	"	10—12.000	Kr.																																																																																																																																																																																																																
4578	"	7—32.046	Kr.																																																																																																																																																																																																																
6000 võitu + 1 pr. =		112.046																																																																																																																																																																																																																	
1	preemia	10.000—10.000	Kr.																																																																																																																																																																																																																
1	võit	15.000—15.000	Kr.																																																																																																																																																																																																																
1	"	7.000—7.000	Kr.																																																																																																																																																																																																																
1	"	5.000—5.000	Kr.																																																																																																																																																																																																																
2	võitu à	3.000—6.000	Kr.																																																																																																																																																																																																																
10	"	1.000—10.000	Kr.																																																																																																																																																																																																																
12	"	500—6.000	Kr.																																																																																																																																																																																																																
15	"	200—3.000	Kr.																																																																																																																																																																																																																
30	"	100—3.000	Kr.																																																																																																																																																																																																																
120	"	30—3.600	Kr.																																																																																																																																																																																																																
1000	"	12—12.000	Kr.																																																																																																																																																																																																																
4608	"	9—41.472	Kr.																																																																																																																																																																																																																
5800 võitu + 1 pr. =		122.072																																																																																																																																																																																																																	
<p>Pileti hind klassiviisi ostes iga klass 2 krooni; kõik 4 klassi korraga ostes 8 krooni. Poolpileti hind " " " " " 4 " " " " " 4 " Piletiraam. (4 pil.) hind kl.-viisi ostes iga " " " " " 4 " " " " " 4 " Poolpil.-r. (4 poolpil.) h. kl.-viisi ostes iga klass 4 " " " " " 4 " " " " " 4 " Kes soovib osta teise, kolmanda või neljanda klassi piletit, ilma et tal oleks eelmise klassi piletit, peab maksma ka kõigi eelmiste klasside hinna.</p> <p>Klassiviisi müüakse pileteid Riigi Klassiloterii pileetite müügikohtades, pankades, postiasutistes jne. Iga klassi pileetide müük algab eelmise klassi võitude nimekirja avaldamisest ja kestab loomiseni. Pileetide kõigi nelja klassi jaoks korraga müüakse ainult pileetite keskmüügikohas, Riigi Trükikojas, Tallinnas, Naine tän. 11. Postiteel saadetakse pileteid välja pileetite keskmüügikohast, Riigi Trükikojast Tallinnas, kui tellija on saatnud ette pileti hinna ja saatukuludeks 10 senti iga saadetise kohta. Lunasaadetisena postiteel saadetakse pileteid välja ainult klassiviisi keskmüügikohast, kui tellija on saatnud ette lunasaatekulu 25 senti hiljemalt 10 päeva enne loomisist.</p>																																																																																																																																																																																																																			
<p>Võidu korral I, II või III kl. võidavad piletraaamatus kõik 4 piletit, sest iga võitnud raamatu numbri kohta loositakse selle raamatu 4 pileti vahel välja 4 võitu. IV kl. langeb igale raamatule kindlasti üks võit, mis loositakse kohe selle raamatu 4-ja pileti vahel.</p> <p>50.800 võitu + 1 pr. = 858.197</p>																																																																																																																																																																																																																			

Pühendage

OMA VABA AEG ENESE-
ARENDAmiseLE, LUGEDES

KIRJANDUST

KOOLIRAAMATUID
KOOLITARBEID
KIRJUTUSMATERJALE
JONISTUS- JA
MAALIMISTARBEID
PABERIKAUPU
KANTSELEITARBEID
JNE. JNE.

S O O V I T A V A D
S U U R E S V A L I K U S

„PÄEVALEHE“ RAAMATU-
KAUPLUSED

TALLINN, S. KARJA 23 • PIKK 2

„Laste Rõõm“

LOOB LASTELE RÕÕMSA
M E E L E O L U

ILMUB KORD KUUS